

Den mistænktes retsstilling

The legal status of a suspected person

af HENNING FUGLSANG SØRENSEN

I nogle tilfælde vælger politiet at vejlede en mistænkt om, at denne afhøres uden sigtelse men med den sigtedes rettigheder. Afhandlingen undersøger det nærmere indhold af disse rettigheder, og konkluderer, at der er tale om betydelig begrebsforvirring ved denne form for vejledning. Den mistænkte har ikke adgang til aktindsigt, ikke adgang til forsvarer og må tåle at sagen alene bortfalder ved forældelse i modsætning til den sigtede, som har adgang til sagens akter og forsvarerbistand samt kan forlade sig på at sagen er afsluttet såfremt der sker påtaleopgivelse.

Afhandlingen konkluderer dog samtidig, at der i visse tilfælde kan være behov for at foretage afhøringer af en mistænkt uden at denne sigtes. Dette kan være relevant i tilfælde, hvor anmeldelse ikke uden videre kan afvises men hvor det dog fremstår som overvejende sandsynligt at der ikke er tale om et strafbart forhold. Ligeledes kan det være relevant i tilfælde, hvor en sigtelse vil være overordentligt indgribende i den mistænktes forhold, og det derfor ikke er i mistænktes interesse at blive sigtet alene på grund af en svag anmeldelse. Det er derfor nødvendigt for politiet at i visse tilfælde kunne afhøre en mistænkt uden at denne sigtes men dog alligevel advares om at sigtelse kan følge af den videre efterforskning.

Herefter undersøges fire tilfælde, hvor der er gennem lovgivning eller interne retningslinier for anklagemyndigheden er fastsat nærmere regulering af retsstillingen når den mistænkte ikke sigtes. Dette drejer sig om tilfælde, hvor den mistænkte er polititjenestemand, er et barn under 15 år eller er en juridisk person. Endvidere er retssikkerhedslovens regler for grænsedragning mellem særlov og straffelov undersøgt nærmere.

På baggrund af disse analyser konkluderes, at den mistænkte generelt bør have mulighed for advokatbistand, men at der ikke ses at være behov for at udvide adgangen til sagens akter. Endvidere konkluderes, at den af anklagemyndigheden anvendte hjemmel og begrundelse for påtaleopgivelse eller indstilling af efterforskningen bør tages op til fornyet behandling.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1	Indledning og problemformulering	2
2	Den sigtedes retsstilling.....	4
2.1	Det teoretiske udgangspunkt	4
2.2	Vejledningen af den sigtede	4
2.3	Den sigtedes adgang til bistand og sagsakter.....	6
2.4	Sagens afslutning og efterfølgende registrering af sigtede.....	6
2.5	Sammenfatning af sigtedes rettigheder og byrder	9
3	Retsstillingen for den, der ikke er sigtet, men tillagt en sigtets rettigheder	10

3.1	Det teoretiske udgangspunkt	10
3.2	Vejledningen af den mistænkte	11
3.3	Den mistænktes adgang til bistand og sagsakter	13
3.4	Sagens afslutning og efterfølgende registrering af den mistænkte	14
3.5	Sammenfatning af den mistænktes rettigheder og byrder	15
4	Den konkrete retsstilling i fire særtilfælde	17
4.1	Straffesager mod politipersonale	17
4.2	Børn under 15 år	22
4.3	Særmyndigheders undersøgelse af borgeres strafansvar	27
4.4	Juridiske personers strafansvar	31
5	Bør den mistænktes retsstilling revurderes?	34
6	English summary	37
7	Litteratur	37

1 Indledning og problemformulering

Når politiet sigter en person for et strafbart forhold, markerer dette et væsentligt punkt i efterforskningen. Sigtelsen markerer først og fremmest at mistankegrundlaget nu har nået en sådan styrke, at politiet nu målrettet undersøger, om der kan gøres et strafansvar gældende mod den pågældende. Sigtelsen markerer samtidig også at den nu sigtede tildes en række rettigheder i forhold til politiet, men samtidig at sigtede må tåle en række mulige tvangsindgreb. Sigtelsen udgør således både en meddelelse om sigtedes position overfor politiet og en formalisering af sigtedes retsstilling. De nærmere regler fremgår i vid udstrækning af retsplejeloven, som dog ikke fastlægger hvornår mistankegrundlaget har nået en styrke hvorefter den mistænkte skal sigtes.

I nogle sager er mistankegrundlaget ikke så stærkt, at politiet finder anledning til at rejse sigtelse. Dette kan være tilfældet i sager, hvor der er væsentlig tvivl om hvorvidt der i det hele taget foreligger et strafbart forhold, eller hvor der er væsentlig tvivl om hvorvidt den anmeldte i det hele taget har nogen tilknytning til det strafbare forhold. I en del af disse sager kan politiet vælge at afhøre den anmeldte uden sigtelse, men med en sigtets rettigheder.

I såvel den juridiske teori som i det praktiske retsliv har det været omdiskuteret hvori disse rettigheder nærmere består. Den pågældende kan ikke ved opslag i retsplejeloven finde oplysninger om sin retsstilling, idet den med få undtagelser skal udledes af retsplejeloven ved at slutte modsat i forhold til sigtedes retsstilling. Dette harmonerer sprogligt og logisk dårligt med at den pågældende er vejledt om at have sigtedes rettigheder. Samtidig er emnet kun behandlet ganske sparsomt i den juridiske teori, hvilken endda i flere tilfælde er underkendt ved retten.

Det kan være nærliggende at hævde, at en person enten må være mistænkt eller ikke-mistænkt, og således enten sigtet eller ikke-sigtet. Med dette udgangspunkt må det afvises at politiet kan afhøre en person som "ikke sigtet, men med en sigtets rettigheder", idet politiet ikke på denne måde kan sætte sig mellem to stole. Enten må personen betragtes som sigtet og afhøres som sigtet med alle relevante ret-

tigheder, eller personen må betragtes som vidne og afhøres uden den sigtedes rettigheder. Deraf følger selv et ganske svagt mistankegrundlag må føre til at den pågældende afhøres som sigtet, idet borgeren derved tildes det mest gunstige udgangspunkt qua tildelingen af sigtedes rettigheder. Politiet forsøger således at "sætte sig mellem to stole" når man på en gang vil fortælle en person at han er "lidt mistænkt" og derfor tillægges nogle rettigheder, uden at personen er "rigtigt mistænkt" og dermed reelt tillagt alle relevante rettigheder.

Uanset at der fra et teoretisk synspunkt nemt kan argumenteres for dette synspunkt, må det dog også konstateres, at politiet ofte vælger at "sætte sig mellem to stole", og noget tyder derfor på at metoden løser en væsentlig opgave i det praktiske politiarbejde på trods af de teoretiske argumenter for ikke at anvende metoden.

Samtidig har lovgiver i enkelte tilfælde gennemført en egentlig lovregulering af hvorledes personer, som kan mistænkes for en strafbar lovovertrædelse skal behandles, når der af forskellige årsager ikke gives meddelelse til den pågældende om at vedkommende nu er sigtet for en strafbar lovovertrædelse.

Dette er blandt andet tilfældet, når statsadvokaten i medfør af retsplejelovens kapitel 93 c indleder en undersøgelse af politipersonalet, hvor retsplejeloven til dels tillægger politipersonalet en sigtets retsstilling uanset om vedkommende sigtes. Tilsvarende har retsplejelovens kapitel 75 b med tilhørende bekendtgørelser fastlagt retsstillingen for mistænkte under 15 år således at det på en gang er umuligt at sigte barnet og samtidig muligt at give barnet nogle af sigtedes rettigheder. Et mere omfattende eksempel ses i retssikkerhedsloven, hvor særmyndigheders behandling af sager, hvor et strafansvar mod borgeren kan vise sig aktuelt, er reguleret. Og endelig normerer anklagemyndighedens interne instrukser hvorledes strafansvar mod juridiske personer skal behandles, herunder i hvilket omfang juridiske personer og repræsentanter for den juridiske person skal sigtes.

Lovgiver har således tilsyneladende også i enkelte tilfælde fundet, at det bør være muligt at "sætte sig mellem to stole" og endda fundet det relevant i en grad så man har lovgivet om hvorledes dette rent praktisk skal foregå.

Med nærværende afhandling vil jeg derfor gerne undersøge den mistænkte retsstilling nærmere. Ved den mistænkte forstås den person, som vejledes om at han nu er tillagt sigtedes rettigheder uden at være sigtet.

Afhandlingen indledes med en analyse af sigtedes retsstilling, hvorefter retsstillingen for den mistænkte analyseres.

Analysen omfatter ikke de konkrete efterforskningskridt som afhøringer eller tvangsindgreb, idet iværksættelse af sådanne indgreb som regel determineres af det underliggende strafbare forhold og ikke mere generelle overvejelser om den formodede gerningsmands retsstilling. Analysen er herefter afgrænset til en analyse af retten til bistand og aktindsigt, vejledning af den pågældende samt hvorledes sagen mod den pågældende kan slttes. Herudover undersøges hvilke registreringer den pågældende må tåle at politiet bevarer efter sagens afslutning.

Herefter analyseres de fire særtilfælde, hvor der fra lovgivers side er taget stilling til mistænkte retsstilling. På baggrund af disse analyser vil jeg overveje om der kan være anledning til at revurdere den mistænkte retsstilling udenfor de fire særtilfælde.

2 Den sigtedes retsstilling

2.1 Det teoretiske udgangspunkt

I den juridiske teori er der ikke den store usikkerhed om hvornår sigtelse skal rejses: En mistænkt skal sigtes, såfremt efterforskningen målrettes en afdækning af den mistænkte straffeansvar.

Hurwitz (1958:179) anfører således at:

”Hvis udenretlig afhøring gennemføres med hensigten at opnå erkendelse af forholdet, må den pågældende være sigtet. Hvis der er tvivl om hvorvidt et udenretligt skridt overfor pågældende sker fordi vedkommende er trediemand eller sigtet, har det formodningen for sig at han skal betragtes som sigtet.”

Samme holdning indtager Gammeltoft-Hansen II (1989:13):

”Uden for disse klare tilfælde – hvor der er rejst formel sigtelse, iværksat indenretlige afhøringer eller særlige tvangsindgreb – beror spørgsmålet om sigtelse på styrken af den mistanke, der retter sig mod den pågældende. Sker afhøringen f.eks. i den hensigt, at fremkalde en tilståelse, er det således klart, at den afhørte skal anses som sigtet.”

Også Smith m.fl. (2008:186) anfører at en mulig gerningsmand bør betragtes som sigtet alene på baggrund af selv en uklar anmeldelse:

”Er det uklart, hvorvidt der er begået en forbrydelse, f.eks. ved en anmeldelse fra en kunde, der føler sig snydt i en handel, men klart hvem sælgeren og dermed gerningsmanden i givet fald er, bør denne mistænkte betragtes som sigtet.”

Heroverfor gør Toftegaard Nielsen (2007:47) gældende, at der skal foreligge en mistanke af en vis styrke før sigtelse er relevant uden at der dog gives en nærmere beskrivelse af hvorledes ”en vis styrke” skal forstås.

Det tidligst relevante tidspunkt at træffe beslutning om at sigte den formodede gerningsmand er således allerede ved indgivelse af selv en uklar anmeldelse. Det seneste tidspunkt vil være når der kan rettes en konkret mistanke af en vis styrke. Kriteriet ”mistanke” er vanskeligt måligt, og beror ikke blot på sagens fakta men også på efterforskerens intuition, erfaring og eventuelle personlige kendskab til mistænkte, og det er følgelig en helt umulig opgave at fastlægge objektive kriterier for hvornår mistanken bør føre til at den pågældende sigtes.

2.2 Vejledningen af den sigtede

De fleste sigtelser rejses ved med at politiet i medfør af retsplejelovens § 752, stk. 1, udtrykkeligt gør den sigtede bekendt med sigtelsen inden der foretages afhøring. Hvis der ved afhøringens start ikke er mistanke mod den pågældende, vil den pågældende blive afhørt som almindeligt vidne uden særlig vejledning. Hvis mistankegrundlaget mod den pågældende under afhøringen styrkes, således at der opstår et grundlag for at meddele sigtelse, må afhøringen afbrydes for at gøre den nu sigtede bekendt med sigtelsen, hvorefter afhøringen kan fortsættes efter retsplejelovens regler om afhøring af sigtede.

Såfremt et tvangsindgreb omfattes af retsplejelovens fjerde bog, andet afsnit, iværksættes overfor en mistænkt, stilles der krav om et mistankegrundlag af en vis styrke. Forudsætningsvis gælder således, at hvis politiet under iværksættelsen af indgrebet er i kontakt med den mistænkte ved eksempelvis at opfordre den mistænkte til at selv fremvise genstande af politimæssig interesse før ransagningen påbegyndes, da må der gives meddelelse om sigtelse førend indgrebet iværksættes.

Dette kan give anledning til at overveje hvordan den mistænkte må forholde sig, såfremt han ad anden vej gøres bekendt med at politiet efterforsker hans eventuelle strafansvar. Dette kunne f.eks. ske ved rettens underretning om at telefonaflytning nu er nedtaget, eller familien efter mistænktets hjemkomst fortæller, at hjemmet har været ransaget af politiet imens mistænkte har været borte fra hjemmet.

Den mistænkte nu er bekendt med at han er under mistanke for at have begået en strafbar lovovertrædelse, og det derfor kan være nærliggende at anse selve kendskabet til indgrebets gennemførelse som en implicit meddelelse om at vedkommende er sigtet.

Dette vil have særlig betydning i forhold til beregningen af fristen efter retsplejelovens § 718 a, stk. 2, hvorefter sigtede 1 år og seks måneder efter at være blevet gjort bekendt med sigtelsen har mulighed for at bede retten afsige kendelse om at tiltale skal rejses eller påtale opgives indenfor en nærmere bestemt frist. Ligeledes kan det have betydning i de tilfælde, hvor indgrebet viser sig at være resultatløst, og mistanken herefter retter sig mod andre personer. Såfremt den pågældende havde været til stede og var sigtet forud for indgrebets gennemførelse, ville dette resultere i en påtaleopgivelse. Ligeledes kan det have betydning i forhold til afbrydelse af forældelse, idet forældelsesfristen jf. straffelovens § 94, stk. 5, afbrydes når sigtede gøres bekendt med sigtelsen.

Til støtte for at den mistænktets kendskab til det skete indgreb må betragtes som en formel sigtelse, kan anføres at den pågældende nu er klar over at der sker en efterforskning af den pågældendes eventuelle strafansvar, og derved nu har mulighed for at påbegynde forberedelsen af sit forsvar. Jo tidligere den pågældende har mulighed for at forberede sit forsvar, jo bedre vil mulighederne for et optimalt forsvar alt andet lige være, og hensynet til at lade den pågældende påbegynde sit forsvar så tidligt og så optimalt som muligt må herefter føre til at den pågældende kan betragte sig som sigtet allerede når han ad anden vej opnår kendskab til politiets efterforskning.

Til støtte for at den mistænkte først er sigtet når der er givet en klar meddelelse om det, må anføres at den mistænkte alene ved politiets meddelelse kan få klarhed over hvilke mulige strafbare forhold, der er under efterforskning. Således vil f.eks. en hustrus mere eller mindre usikre referat af politiets mundtlige meddelelser næppe være et sikkert grundlag for at vurdere hvorpå indgrebet beror. Ligeledes er udgangspunktet at sigtelsen skal ledsages af en vejledning bl.a. om retten til ikke at udtale sig og eventuelt adgang til beskikket forsvarer. Der kan reelt alene opnås sikkerhed for at disse informationer på rette vis når frem til den mistænkte hvis vejledningen gives direkte fra politiet.

Endelig må det også anføres, at den pågældende har mulighed for at klarlægge sin position ved at forespørge om indgrebets nærmere omstændigheder ved politiet, og herved blive gjort bekendt med det nærmere indhold af sigtelsen. Det er dog ikke "gratis" at rette denne henvendelse, idet forældelsen herefter vil være afbrudt. Den pågældende kan alene undgå dette problem ved at lade sin privat antagede advokat rette henvendelse om det nærmere indhold, hvor der næppe er grundlag for at antage identitet mellem advokat og klient således at advokaten kan modtage meddelelse om sigtelsen.

Samlet er det herefter min opfattelse, at en sigtelse alene kan have retsvirkning når den er meddelt direkte til den mistænkte. Politiet har bevisbyrden i forhold til at bevise hvornår og hvordan vejledning om sigtelsen er givet, og den byrde kan politiet alene løfte ved at dette sker umiddelbart for den mistænkte. Endvidere har det formodningen mod sig at retten vil anerkende f.eks. en ransagning af mistænktets bopæl som tilstrækkelig til at den pågældende nu kan betragte sig som sigtet og forældelse herefter er afbrudt.

2.3 Den sigtedes adgang til bistand og sagsakter

Den sigtede er formelt part i straffeprocessen, og kan i retsplejelovens kapitel 66 finde oplysninger om sin retsstilling. Heraf fremgår blandt andet de nærmere regler om retten til at vælge forsvarer, muligheden for at få denne beskikket og adgang til sagens akter. Samtidig er vejledningen af sigtede også reguleret, således at sigtede i visse tilfælde skal vejledes om beskikkelse af forsvarer¹. Politiet skal endvidere lade vejledningen fremgå af rapporten. Som udgangspunkt kan den sigtede således forlade sig på, at politiet og eventuelt forsvarer påser at sigtede får mulighed for at udnytte sine rettigheder, uagtet at sigtede naturligvis skal være opmærksom på at der nu består et modsætningsforhold mellem den sigtede og politiet.

2.4 Sagens afslutning og efterfølgende registrering af sigtede

Sigtede kan få sagen afsluttet ved et udenretligt bødeforlæg jf. retsplejelovens § 832, ved at sigtede under retsmødet afgiver en uforbeholden tilståelse jf. retsplejelovens § 831 eller ved et tiltalefrafald i medfør af retsplejelovens § 722, såfremt betingelserne herfor i øvrigt er opfyldte. Såfremt sigtede ikke kan erkende det påsigtede forhold eller betingelserne for at anvende §§ 722, 831 og 832 i øvrigt ikke er opfyldte, kan anklagemyndigheden rejse tiltale ved et anklageskrift i medfør af retsplejelovens § 834.

Endelig er der mulighed for at anklagemyndigheden beslutter at opgive påtale i medfør af retsplejelovens § 721, hvorefter videre strafforfølgning jf. retsplejelovens § 724, stk. 2, kan ske efter den overordnede anklagemyndigheds bestemmelse såfremt sigtede får forkyndt meddelelse herom inden to måneder efter afgørelse om påtaleopgivelse er truffet. Efter udløbet af denne frist er det alene muligt at fortsætte sagen såfremt nye beviser af en vis vægt kommer for dagen jf. retsplejelovens § 975. Den sigtede kan således se frem til at straffesagen mod ham kan finde en endelig afslutning ved dom, tiltalefrafald, udenretlig bøde eller påtaleopgivelse. Når en eventuel frist for klage eller anke er udløbet, kan sigtede endvidere forlade sig på at sagen nu er endelig afgjort med mindre der kommer nye beviser af en vis vægt for dagen.

Langt de fleste påtaleopgivelser sker efter retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 2, hvorefter det anføres at videre forfølgning i øvrigt ikke kan ventes, at føre til, at sigtede findes skyldig. For den sigtede kan dette opleves yderst ubehageligt, idet afgørelsen ikke ses som en bekræftelse på den pågældendes uskyld men blot at anklagemyndigheden ganske enkelt har opgivet at fortsætte sagen. Heroverfor kan sager sluttes i medfør af retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 1, hvorved det anføres at sigtelsen har vist sig grundløs. For den borger, som ønsker at dokumentere sin uskyld overfor arbejdsgivere eller andre, er denne slutningsskrivelse langt mere attraktiv, idet den sprogligt må forstås således at anklagemyndigheden bekræfter at den pågældende ikke har nogen tilknytning til det påsigtede forhold. Endelig ses også påtaleopgivelser i medfør af retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 3, hvor en sag opgives idet ressourcer og tidsforbrug til sagens gennemførelse ikke står i et rimeligt forhold til sagens vigtighed og den dom, som kan forventes idømt. En beslutning om påtaleopgivelse kan påklages til den overordnede anklagemyndighed i medfør af retsplejelovens § 724, stk. 1, hvor den overordnede anklagemyndighed da vil foretage en fornyet gennemgang af sagens bevismateriale og herefter vurdere om der er grundlag for at omgøre afgørelsen.

Det er ikke i overensstemmelse med praksis, når Gomard m.fl (Gomard, 2008:198). anfører at:

¹ Jf. bek. nr. 467 af 16. september 1978 om vejledning af sigtede om adgangen til at begære en forsvarer beskikket

"I praksis er der formentlig en tendens til at indbefatte hovedparten af de bevismæssige påtaleopgivelser under udtrykket [grundløse], således at området for § 721, stk. 1, nr. 2, i denne henseende bliver tilsvarende begrænset."

En undersøgelse af påtaleopgivelser i sager, som anmeldtes til politiet i 1994, viste at sagerne resulterede i i alt 15.960 påtaleopgivelser med hjemmel i retsplejelovens § 721, stk. 1. Heraf var 95 % påtaleopgivelser hjemlet i nr. 2, mens kun 4 % skete efter nr. 1 og 1 % skete efter nr. 3 (Justitsministeriets Forskningsenhed, 1999).

En gennemgang af påtaleopgivelser i perioden fra 1995 til 2002 viser samme resultat, idet andelen af påtaler opgivet som grundløse ses at ligge stabilt omkring cirka 7 % af alle påtaleopgivelser i hele perioden (Kruize, 2004:175). Statiske opgørelser over hjemlen for påtaleopgivelser er dog kun vanskeligt tilgængelige og forekommer ikke valide (Kruize, 2004:15). Således kan sigtelser for overtrædelse af våbenloven eller lov om euforiserende stoffer opgives på stedet som grundløse af de pågældende betjente såfremt en visitation af sigtede viser sig resultatløs jf. RM 4/2009, afsnit 3.2.3.b. En enkelt højrisikofodboldkamp kan tænkes at udløse et betydeligt antal påtaleopgivelser efter denne hjemmel, hvilket ikke umiddelbart fremgår af det tilgængelige statistiske materiale.

Uanset problemerne med at tilvejebringe sikre statistiske opgørelser, er der dog ingen tvivl om at der som hovedregel gives påtaleopgivelse i medfør af retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 2.

Umiddelbart kan det forekomme at være uden større praktisk betydning om påtale opgives som grundløs eller hjemles i nr. 2 eller 3, men da en sigtelse vil kunne opfattes stigmatiserende og en slutning på nr. 2 eller 3 ikke ses som anklagemyndighedens "frifindelse" men blot "opgivelse" af sagen, vil en påtaleopgivelse efter nr. 2 eller 3 forstås som at anklagemyndigheden fortsat finder at den pågældende har begået det påsigtede forhold men blot opgiver at løfte bevisbyrden.

Resultatet bliver dog under alle omstændigheder at borgeren ikke er skyldig i det påsigtede forhold, og forholdet følgelig herefter ikke vil fremgå af Straffeattesten jf. bekendtgørelse nr. 218 af 27. marts 2001 om behandling af personoplysninger i Kriminalregisteret, §§ 11 og 16.

Dog fremgår påtaleopgivelser efter nr. 2 og 3 af Kriminalregisterets efterforskningsdel i 5 år eller 10 år jf. bekendtgørelsens bilag 4, afsnit 2.8, mens grundløse sigtelser slettes ved førstkommende månedlige slettekørsel jf. bilagets afsnit 2.7. Såfremt borgeren i øvrigt ikke har været i kontakt med politiet i anledning af efterforskning af andre straffesager, vil alene denne registrering kunne opleves ganske krænkende.

Desuden gælder, at borgeren på baggrund af en sigtelse for en straffelovsovertrædelse, som efter loven kan straffes med mere end 1 år og seks måneders fængsel, kan blive registreret i DNA-registeret jf. DNA-profilregisterloven, § 2, stk. 2, nr. 1, eller i Fingeraftryksregistret jf. retsplejelovens § 792 b, stk. 1. Borgeren vil alene blive slettet fra registrene såfremt sigtelsen viser sig grundløs, borgeren fylder 80 år eller to år efter borgerens død. Når sagen opgives på beviset eller ressourcen, vil borgeren således fortsat være registreret. Dette er en væsentlig skærpelse i forhold til politiets øvrige registreringer, hvor f.eks. fotos skal destrueres såfremt påtale opgives uanset årsagen hertil jf. retsplejelovens § 729 f, stk. 1

Den gældende praksis kan ses som et udtryk for at anklagemyndigheden i mangel af sikre beviser på sigtedes uskyld er tilbageholdende med at udstede officiel dokumentation på sigtedes uforbeholdne uskyld. Da sådanne sikre beviser i sagens natur kan være vanskelige at tilvejebringe, vil det således også naturligt være sjældent at sagerne sluttes som grundløse. Omvendt må en påtaleopgivelse uanset årsag medføre, at den pågældende anses som uskyldig efter EMRK art. 6, stk. 2. Det kan derfor også anføres, at en myndighedsregistrering, som er sket som led i strafforfølgningen, må ophøre, når den pågældendes skyld ikke kan bevises, idet der ellers sker en krænkelse af den pågældendes ret til respekt for privatliv og familieviv jf. EMRK art 8. Dette spørgsmål er særligt relevant, når dansk praksis samtidig består i

at påtaleopgivelser som hovedregel sker på beviset eller ressourcen, hvorfor der som altovervejende hovedregel fortsat vil ske registrering af den formelt uskyldige i såvel Fingeraftrykregistret som DNA-registret såfremt de materielle krav til registreringen i øvrigt er opfyldte.

Spørgsmålet blev behandlet af EMD i sagen S og Marper mod United Kingdom². S blev i en alder af 11 år sigtet for røveri, men blev siden frifundet. Marper blev sigtet for vold mod sin samlever, men sagen blev opgivet, da denne trak anmeldelsen tilbage. Begge fik taget fingeraftryk og udtaget DNA, og klagede til Domstolen over at myndighederne fortsat registrerede disse oplysninger selv om de pågældende var henholdsvis frifundet og påtaleopgivet. De britiske myndigheder argumenterede for, at registrering af frifundne og påtaleopgivne personer ansås for at være et værdifuldt redskab for politiet, da fortsat registrering af sådanne oplysninger havde været den direkte årsag til opklaringen af et betydeligt antal sager. Ligeledes argumenteredes for, at den blotte myndighedsregistrering måtte anses at være så beskedent et indgreb i den enkeltes forhold, at denne registrering ikke i sig selv kunne anses for at udgøre en krænkelse af retten til privatliv. Domstolen fandt, at selve optagelsen af DNA-materiale og fingeraftryk måtte anses som en krænkelse af retten til privatliv (p. 77 og p. 86). Domstolen bemærkede endvidere, at selve registreringen virker stigmatiserende, idet den dømte registreres mens den uden tilknytning til et strafbart forhold ikke er registreret, og registreringen af en uskyldig svarende til registreringen af en skyldig således kan udgøre en krænkelse af retten til at være uskyldig til det modsatte er bevist. Domstolen bemærkede slutteligt, at retten til privatliv "konkurrerer" med behovet for registrering af mistænkte personer, og myndighederne derfor må balancere disse to hensyn. Idet domstolen fandt at denne balance ikke var nået i de aktuelle sager, fandtes den skete registrering at være en krænkelse af retten til privatliv (p. 125).

Dommen gav anledning til overvejelser om, hvorvidt den gældende danske praksis vedrørende fingeraftryk og DNA kunne anses for konventionsstridig. Justitsministeren har fundet at de danske regler bør ændres således at DNA og fingeraftryk slettes efter en nærmere angivet periode³. Blume og Herrmann fandtdog, at dommen alene kritiserede tidsubegrænsede registreringer og således ikke umiddelbart kunne give anledning til at ændre de danske regler⁴. Regeringen har herefter fremsat lovforslag om at DNA-registrering og fingeraftryk skal slettes efter 10 år efter påtaleopgivelse, frifindelse eller tiltalefrafald uden vilkår⁵. Af forarbejderne til lovforslaget fremgår endvidere, at Fingeraftryksregistrets forskrifter påtænkes overført fra interne instrukser i politiet til en bekendtgørelse således at offentligheden har uhindret adgang til bestemmelserne.

Henset til at politiet kan være tilbageholdende med at sigte den mistænkte på grund af sigtelsens stigmatiserende effekt, kan det herefter også overvejes om den hyppige brug af påtaleopgivelser på beviset og de deraf afledte forhold vedrørende manglende ubetinget bekræftelse på den sigtedes uskyld, mulig registrering i DNA-registeret og herunder forholdet til EMRK, kan give anledning til at revurdere den aktuelle praksis for at meddele påtaleopgivelse i medfør af retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 2.

Det kunne således overvejes om påtaleopgivelse som udgangspunkt bør ske ved at henvise til at sigtelsen har vist sig grundløs kunne føre til en mere hensigtsmæssig situation. I så fald må anklagemyndigheden konkret påvise hvilke bevismæssige usikkerheder, som kan medføre at påtaleopgivelsen i stedet bør hjemles i at den pågældende ikke kan findes skyldig til dom, ligesom det konkret må påvises hvilke ressourcemæssige overvejelser der måtte ligge bag at påtale opgives på ressourcen. Herved vil afgørelsen som hovedregel sikre borgeren det mest gunstige udgangspunkt, ligesom det i modsat fald vil give

² EMD af 4/12/2008 i S. And Marper vs. The United Kingdom, application nos. 30562/04 og 30566/04.

³ Spørgsmål nr. 254 FT 2008-2009 til Justitsministeren fra Retsudvalget..

⁴ Peter Blume og Janne Rothmar Herrmann: "Registrering af personoplysninger", Juristen 2009, nr. 3.

⁵ Forslag til lov om ændring af lov om Det Centrale dna-profil register, fremsat den 16. december 2009 som lovforslag nr. 90.

borgeren mulighed for om muligt at fremlægge yderligere dokumentation eller bistå politiet ved yderligere undersøgelser, således at sagen kan overgå fra at blive opgivet på beviset eller ressourcen til at blive opgivet som grundløs.

Sigtede har endvidere krav på, at straffesagen mod ham fremmes med rimelig hast. Ud over at anklagemyndigheden efter retsplejelovens § 96, stk. 2, skal fremme enhver sag med den hurtighed, som sagens beskaffenhed tillader, er der endvidere i retsplejelovens § 718 a, stk. 2, et krav om at sigtede et år og seks måneder efter at være blevet gjort bekendt med sigtelsen skal have en underretning om hvorpå sagen beror og hvornår afgørelse kan forventes truffet. Herefter skal der sendes en ny underretning med et års mellemrum. Endvidere har sigtede i medfør af retsplejelovens § 718 b, stk. 1, mulighed for at indbringe sagen for retten når der er passeret et år og seks måneder fra politiet gjorde sigtede bekendt med sigtelsen. Når sigtede i medfør af § 718 b, stk. 1, indbringer sagen, kan retten jf. § 718 b, stk. 2, fastsætte en frist indenfor hvilken anklagemyndigheden skal have truffet afgørelse om tiltalspørgsmålet. Såfremt anklagemyndigheden ikke træffer afgørelse inden udløbet af denne frist og anklagemyndigheden i øvrigt ikke har fået fristen udsat i medfør af § 718 b, stk. 3, er påtale herefter opgivet jf. § 718 b, stk. 2, sidste led. I så fald er der ikke mulighed for at den overordnede anklagemyndighed kan omgøre påtaleopgivelsen i medfør af retsplejelovens § 724, stk.2, og den opnåede påtaleopgivelse er således endelig. Sagen kan herefter alene fortsættes såfremt dette er muligt i medfør af retsplejelovens § 975 jf. retsplejelovens § 724, stk. 3. Alt efter sagens karakter kan en sigtelse over 1½ år naturligvis opleves som ubehagelig og belastende for den sigtede, men den sigtede er dog ved retsplejelovens bestemmelse tildelt en retsstilling således at sigtede har mulighed for at søge sagen fremmet.

2.5 Sammenfatning af sigtedes rettigheder og byrder

Den sigtede opnår gennem sin partsstatus adgang til forsvarer og aktindsigt, ligesom den sigtede opnår ret til at få en endelig afslutning af sagen førend forældelsesfristen udløber. Heroverfor må den sigtede dog bære, at blive registreret i Kriminalregisteret samt eventuelt i Fingeraftryksregisteret og DNA-profilregisteret. Politiet er forpligtet til at vejlede sigtede om sin retsstilling og herunder at dokumentere at der er vejledt korrekt, idet der ellers er risiko for at retten afviser at lade anklageren foreholde sigtedes dennes tidligere forklaringer til afhøringsrapporten under henvisning til at sigtede har inkrimineret sig selv på grund af manglende vejledning. Sigtedes ret til at undlade at besvare politiets spørgsmål er således en af de helt væsentlige rettigheder. Samlet er sigtedes retsstilling gennem retsplejelovens bestemmelser og de i medfør heraf udstedte bekendtgørelser m.v. ganske præcist fastlagt.

3 Retsstillingen for den, der ikke er sigtet, men tillagt en sigtets rettigheder

3.1 Det teoretiske udgangspunkt

Toftgaard Nielsen (2007:48) beskriver en såkaldt mellemform:

"[...] hvor politiet gør den afhørte bekendt med, at han ikke er forpligtet til at udtale sig og dette skyldes, at han mistænkes for en nærmere oplyst overtrædelse"

Toftgaard Nielsen motiverer denne særlige vejledning ved, at man herved undgår at stemple en person som sigtet, idet en sådan stempning i den brede offentlighed kan være særdeles belastende på grund af offentlighedens tillid til at politiet har haft en rimelig grund til at mistænke den pågældende. Mellemformen, hvor der alene vejledes om den i medfør af retsplejelovens § 752, stk. 1, givne ret til ikke at udtale sig, tænkes således anvendt i de tilfælde, hvor politiet ikke uden videre kan afvise et mistankegrundlag mod den pågældende, men hvor mistankegrundlaget dog ikke har en sådan styrke, at der er anledning til at rejse sigtelse. Toftgaard Nielsen stiller dog selv spørgsmålstejn ved, om afhøring uden sigtelse men med retten til at ikke udtale sig, virker efter hensigten således at den almindelige offentlighed er klar over at der ikke foreligger en særlig mistanke mod den pågældende.

Gammeltoft-Hansen beskriver ligeledes en mellemform (Gammeltoft Hansen II, 1989:12):

"I praksis har der udviklet sig forskellige mellemformer, hvorved sigtelsens rettigheder i et vist omfang søges opnået, uden at de særlige ubehageligheder i forbindelse med omverdenens bedømmelse samtidig hidrøres med fuld styrke. Den mest almindelige blandt disse mellemformer består i, at en mistænkt person afhøres, som det siges, 'med en sigtets retsstilling'."

Gammeltoft-Hansen beskriver herefter, at den pågældende opnår den sigtedes rettigheder overfor politiet, mens øvrige rettigheder som påtaleopgivelse m.v. ikke findes at være tildelt. Domstolene har ikke delt denne opfattelse jf. efterfølgende.

Lindegaard beskriver på samme måde at politiet ved et svagt mistankegrundlag kan vælge at afhøre den pågældende med en sigtets rettigheder (U 1983.B79):

"Når mistanken er svag, usikker eller ikkeeksisterende, foretrækker politiet at undgå at endossere mistanken ved at fremsætte en egentlig sigtelse, men for at slippe for påstanden om at rpl. § 752 er tilsidesat, og at der derudover er begået en rettergangsfejl, giver man på disse måder udtryk for, at den pågældende har fået at vide, at han ikke er forpligtet til at svare."

Også af Lindegaard problematiseres spørgsmålet om hvilke konkrete rettigheder betegnelsen måtte tillægge den afhørte. Lindegaard argumenterer endvidere for, at denne såkaldte mellemform blev skabt ved en disharmoni mellem vidnets og sigtedes retsstilling, som etablerede ved ændringen af retsplejeloven i 1932. Ved denne lovændring indførtes et krav om vejledning af sigtede om at denne ikke havde pligt til at svare, mens vidnet alene kunne fritages for at vidne såfremt forklaringen ville udsætte vidnet for tab af borgerlig agtelse og velfærd. Vidnet var herefter ikke berettiget til at afvise at afgive forklaring ved at henvise til at forklaringen ville udsætte vidnet for selvinkriminering såfremt den forventelige straf ikke var velfærdstruende. Ved 1965-ændringen af retsplejeloven blev de to regelsæt efter Lindegaards opfattelse bragt i overensstemmelse med hinanden, men mellemformen ses fortsat anvendt.

Den juridiske teori ses herudover umiddelbart ikke at have udtalt sig om hvorledes begrebet bør anvendes. Henset til at den hyppige brug i praktisk politiarbejde, teoriens usikkerhed omkring hvilke kon-

krete rettigheder der reelt opnås og de praktiske problemer en forkert anvendelse kan medføre, må det overraske at teorien forholder sig forholdsvis tavs om forståelsen af begrebet.

Begrebet er ikke er beskrevet i Politiskolens lærebøger, hvorfor det må antages at betjentene lærer brugen ved at iagttage kolleger under praktisk politiarbejde. Også af denne grund er der behov for at der sker en teoretisk afklaring af begrebets muligheder og begrænsninger. Politiskolen udgiver dog publikationen "Værd at vide" som et let tilgængeligt opslagsværk i lommeformat til brug for betjentene under det praktiske politiarbejde. Af denne publikation fremgår, at politiet kan gøre en ikke sigtet person bekendt med at han ikke har pligt til at udtale sig når mistanken er svag, usikker eller ikke-eksisterende, ved færdselssager og ved svage anmeldelser, der ikke straks kan afvises. Af rapporten skal da fremgå, at "Vidnet blev afhørt uden sigtelse, men gjort opmærksom på, at han/hun ikke have pligt til at udtale sig." (Værd at Vide, p. 4).

3.2 Vejledningen af den mistænkte

Man opnår status som "afhørt uden sigtelse, men med sigtedes rettigheder" ved at den afhørende betjent oplyser dette.

Den mistænkte kan med hjemmel i retsplejeloven rammes af et eller flere tvangsindgreb, og må herefter betragte sig som sigtet jf. det tidligere anførte. Med samtykke kan de fleste indgreb iværksættes overfor den, der ikke er mistænkt, således at der med samtykke blandt andet kan ske ransagning, edition og fremvisning af fotos. Det kan ikke uden videre lægges til grund, at den pågældende forud for politiets anmodning om samtykke vejledes om, at den pågældende ikke er forpligtet til at medvirke til undersøgelsen på en måde hvorved den pågældende risikerer at inkriminere sig selv. Uanset om der ydes vejledning, består beskyttelsen mod selvinkriminering dog, og da formålet med at vejlede om at man ikke er sigtet men blot tillagt sigtedes rettigheder netop er at vejlede om at man ikke er forpligtet til at udtale sig på en selvinkriminerende måde, er den pågældende utvivlsomt tillagt beskyttelsen mod selvinkriminering.

Dette afføder dog et særligt problem. Såfremt den sigtede afhøres uden behørig vejledning, vil der være en risiko for at retten afviser den sigtedes forklaring. Således fandt retten i sagen U 1997.336 V at en afhøring af en person, som ikke var formelt sigtet, men reelt måtte betragte sig som sigtet, var sket under tilsidesættelse af retsplejelovens § 752, stk. 1, hvorved en væsentlig retssikkerhedsgaranti var tilsidesat og hovedreglen herefter måtte være at de derved fremkomne oplysninger ikke kunne bruges til skade for tiltalte. Samme resultat var tidligere nået i U 1970.901 V, hvor det ikke af rapporten fremgik, at vejledning var sket korrekt og den afhørende betjent kunne efterfølgende ikke huske det nærmere indhold af den konkrete vejledning. Idet den afhørte afviste at der var sket vejledning, men at vedkommende alene var oplyst om at vedkommende nu var sigtet, afviste retten at lade anklagemyndigheden bruge den pågældende afhøring til skade for den sigtede. Henset til disse domme, må det antages at den mistænkte, som afhøres uden sigtelse og uden behørig vejledning vil have gode muligheder for at få sin forklaring afvist ved retten såfremt den pågældende under forklaringen inkriminerer sig selv.

Såfremt en person ikke har anledning til at reelt betragte sig som sigtet, men alligevel samtykker til medvirken til et indgreb og herved fremlægger beviser til skade for den pågældende, må det derfor overvejes om manglende vejledning om retten til at afvise at samtykke til undersøgelsen kan medføre at retten ekskluderer de pågældende beviser svarende til at retten ekskluderede dele af tiltaltes vidneudsagn i den omtalte dom.

Rørдам finder, at fire kriterier bør anvendes til støtte for beslutningen om hvorvidt et bevis skal udelukkes i en straffesag⁶:

1. *Et bevis skal afvises, hvis reglernes tilsidesættelse rummer en ikke ubetydelig risiko for, at beviset, hvis det anvendes, vil føre til en materiel urigtig domsfældelse.*
2. *Hvis omvendt fejlen har en rent formel karakter i den forstand, at den ikke påvirker bevisets indhold, vil man som udgangspunkt tillade, at beviset bruges.*
3. *Selv rent formelle fejl vil kunne medføre, at beviset tilsidesættes, hvis reglernes ikke-overholdelse skyldes en bevidst eller forsætlig handling fra politiets side.*
4. *Hvis beviset er tilvejebragt under tilsidesættelse af forbuddet mod selvinkriminering, vil beviset som udgangspunkt blive afvist.*

Rørдам slår herefter fast, at det er et grundlæggende princip i dansk ret at ingen er forpligtet til at medvirke til sin egen domsfældelse, hvorfor politiet bærer risikoen for at vidneforklaringen fra den pågældende udelukkes såfremt den pågældende uanset spørgsmålet om sigtelse ikke er behørigt vejledt om at den pågældende ikke er forpligtet til at udtale sig og den pågældende herefter udtaler sig til skade for sin sag. Rørдам knytter særligt dette til afgørelserne U 1970.901 V og U 1997.336 V, hvor det som allerede nævnt slås fast at afhøringen da ikke kan bruges til skade for den pågældende. Det må heraf følge, at manglende vejledning om, at den pågældende uanset sit samtykke til at medvirke i den ønskede undersøgelse ikke er forpligtet til at medvirke og herunder ikke er forpligtet til at fremlægge beviser til skade for den pågældende, kan medføre at beviset vil blive ekskluderet selv om den pågældende ikke er sigtet forud for undersøgelsen.

Såfremt politiet alligevel med overvejende sandsynlighed kunne udfinde samme bevismateriale på lovlig vis, må det dog antages at beviset som udgangspunkt ville blive admitteret (Brøbech, 2003:278). En selvinkriminerende forklaring fra en person, som afgives uden behørig vejledning, vil således både efter retspraksis og teorien blive ekskluderet, men det materielle indhold vil formentlig alligevel indgå i sagen såfremt politiet ad anden og lovlig vej kunne have sikret de samme oplysninger.

Det følger heraf, at de tilfælde, hvor politiet alene opnår kendskab til eksistensen af et bevismateriale ved at den pågældende selv har fremlagt bevismaterialet uden at være sigtet og uden at være vejledt om retten til at beskytte sig mod selvinrekriminering, som hovedregel må medføre eksklusion af bevismaterialet.

I de tilfælde, hvor politiet af den pågældende modtager bevismateriale, som politiet også ad anden vej også opnår kendskab til, har den manglende vejledning ikke materiel betydning for sagens opklaring, og beviset må derfor tillades ført i straffesagen.

I de mellemliggende tilfælde, hvor den pågældende har medvirket til udfinding af selvinkriminerende materiale på baggrund af en utilstrækkelig vejledning og politiet kan godtgøre en vis sandsynlighed for at den pågældende alligevel ville blive identificeret som gerningsmand og herunder at det pågældende bevis alligevel vil blive udfundet, må det derfor være overladt til retten at foretage et konkret skøn over sagens faktiske omstændigheder og herefter træffe kendelse om bevisets eksklusion eller bevismæssige værdi. Et særligt moment i denne vurdering må naturligt være, om politiet kunne antages at have gennemført den pågældende undersøgelse på trods af et manglende samtykke efter reglerne om indgreb foretaget på øjemed eller i medfør af særlige regler.

⁶ U 2001B.337: "Mangler ved bevisets tilvejebringelse" af Peter Rørдам

Samlet må det herefter konkluderes, at en utilstrækkelig vejledning om retten til at ikke fremlægge materiale eller oplysninger kan medføre, at det pågældende bevis ekskluderes såfremt der senere findes anledning til at indlede en straffesag mod den pågældende. Beskyttelsen af den pågældende mod at skade sin egen sag som følge af utilstrækkelig vejledning er således i det væsentlige svarende til hvad der er gældende for den, der formelt er sigtet.

3.3 Den mistænktes adgang til bistand og sagsakter

Det har været omstridt hvori de nærmere rettigheder bestod, når man vejledtes om at man ikke var sigtet men tillagt den sigtedes rettigheder. Således har Gammeltoft-Hansen (1989:12) anført at:

”Herved opnår den pågældende fuld adgang til at benytte forsvarer, til at nægte at udtale sig, aktindsigt m.v. Derimod er det tvivlsomt, hvordt visse af de andre retsvirkninger, der knytter sig til den egentlige sigtelse – f.eks. vedrørende kompetencen til påtaleopgivelse eller afbrydelse af forældelse – indtræder.”

Det af Gammeltoft-Hansen anførte kan ikke anses som gældende ret, idet det må anses at være udelukket at at få beskikket forsvarer uden at være formelt sigtet.

Spørgsmålet om beskikkelse af forsvarer har været forelagt retten i U 1999.1744 Ø, hvor en vare-tægtsfængslet person havde anmeldt en række fængselsfunktionærer for vold mod ham under hans indsættelse i Vestre Fængsel. Fængselsfunktionærerne blev afhørt uden sigtelse, idet de dog blev gjort bekendt med at de ikke havde pligt til at udtale sig. Fængselsfunktionærernes Forbund havde anmodet en advokat om at være til stede under afhøringerne, og advokaten fremsatte derfor anmodning om at blive beskikket som forsvarer for de pågældende. Retten fandt, at retsplejelovens §§ 731 og 732 alene hjemlede at beskikke forsvarer for personer, som er sigtede, og herefter måtte anmodningen afslås. Samme resultat fremkom i sagen U 2002.667 Ø, hvor Statsadvokaten ønskede at afhøre 16 betjente i forbindelse med undersøgelsen af en større ulykke på Roskilde Festivalen 2000. Også i denne sag fandt retten, at der ikke var hjemmel for at beskikke forsvarer eller bisidder når der ikke var grundlag for at antage at afhøringen ville medføre straffesager mod betjentene og disse i øvrigt ikke var sigtede.

Ligeledes må det antages at være udelukket at en person, som ikke formelt er sigtet, kan benytte en privat antaget forsvarer. Dette følger direkte af ordlyden af retsplejelovens § 729 a at ”sigtede” er berettiget til at vælge en forsvarer. Formuleringen anvendes igen i retsplejelovens § 730, hvor det anføres at ”sigtede” er berettiget til at vælge en forsvarer til at stå ham bi. Uagtet at den pågældende ikke har mulighed for at antage en forsvarer, har den pågældende som udgangspunkt mulighed til at have sin advokat ved sin side som almindelig privatantaget bisidder under politiets afhøringer idet den pågældende blot kan afvise at afgive forklaring såfremt politiet ikke vil tillade advokatens tilstedeværelse som bisidder. Forsvarerens normale beføjelser som f.eks. adgang til sagens akter jf. retsplejelovens § 729a, mulighed for at stille spørgsmål til den pågældende jf. retsplejelovens § 745 c eller mulighed for at få rettens kendelse vedrørende foretagelse af yderligere efterforskningskridt jf. § 746, stk. 1, er dog ikke tillagt den bisiddende advokat, som således alene må være til stede under afhøringen uden i øvrigt at deltage aktivt på nogen måde.

Det følger umiddelbart af retsplejelovens § 750, stk. 1, at politiet ikke kan pålægge nogen at afgive forklaring ud over at oplyse navn, adresse og fødselsdato. Det er således i det væsentlige korrekt når Gammeltoft-Hansen anfører, at den pågældende kan nægte at udtale sig.

Gammeltoft-Hansen har herefter anført, at den pågældende har adgang til sagens akter. Ved lov nr. 215 af 31. marts 2004 indsattes kapitel 3a i retsplejeloven, hvorefter parter adgang til sagens akter er reguleret ved kapitel 66 mens reglerne for aktindsigt for andre end parter er reguleret ved kapitel 3a.

Idet denne lovændring trådte i kraft 1. juli 2004, og således efter at Gammeltoft-Hansen udgav Strafferetten II i 1989, vil det være urimeligt at lægge Gammeltoft-Hansen til last, at der efter de gældende regler ikke består et retskrav for den ikke-sigtede afhørte adgang til sagens akter.

Det følger modsætningsvis af retsplejelovens § 41, stk. 5, at ikke-sigtede personer skal søge om aktindsigt i straffesager efter retsplejelovens kapitel 3a. Den ikke-sigtede kan herefter søge om aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 41 d, hvorefter den, der har en væsentlig, individuel interesse i et konkret retsspørgsmål kan forlange at blive gjort bekendt med dokumenter i det omfang dokumenterne har betydning for vurderingen af det pågældende retsspørgsmål. Det fremgår endvidere af § 41 d, stk. 1, sidste led, at adgangen til aktindsigt i straffesager først gælder, når sagen er endeligt afsluttet. Når sagen sluttes på § 749, stk.2, kan sagen til enhver tid genoptages af politiet, hvorved den ikke-sigtede reelt er afskåret fra at anmode om aktindsigt efter § 41 d så længe forholdet i øvrigt ikke er forældet.

Den ikke-sigtede er herefter henvist til at afvente forældelsesfristens udløb, førend der er adgang til sagens dokumenter. Herefter er adgangen endvidere begrænset til de konkrete dokumenter, der konkret måtte have betydning for et retsspørgsmål, hvorfor det også er en forudsætning at den ikke-sigtede kan begrunde hvorpå den konkrete interesse i de enkelte dokumenter beror. Den ikke-sigtede har således en ganske snæver adgang til konkret påviste akter, som endda først kan opnås når sagen er forældet.

I medfør af retsplejelovens § 41 g er der dog også mulighed for at give aktindsigt efter princippet om meroffentlighed i det omfang der ikke er tale om oplysninger belagt med tavshedspligt. I straffesager anvendes denne bestemmelse ofte til at give forurettede aktindsigt i forbindelse med forberedelse af en klage over påtaleopgivelse eller indstilling af efterforskningen, mens andre som hovedregel må begrunde konkret hvorfor der skal gives aktindsigt efter princippet om meroffentlighed.

3.4 Sagens afslutning og efterfølgende registrering af den mistænkte

For den ikke-sigtede kan sagen finde sin endelige afslutning alene ved at forældelsesfristen i medfør af straffelovens § 93 måtte udløbe. Politiet kan beslutte at indstille efterforskningen i medfør af retsplejelovens § 749, stk. 2, hvilket den ikke-sigtede, som dog er afhørt med sigtedes rettigheder normalt vil modtage underretning om i medfør af retsplejelovens § 749, stk. 3, andet led. Denne beslutning kan i medfør af retsplejelovens § 101, stk. 2, omgøres af den overordnede anklagemyndighed, ligesom politiet af egen drift kan genoptage sagen. Den ikke-sigtede kan derfor reelt alene forlade sig på de almindelige forældelsesregler efter straffelovens § 93.

Den sigtede vil derimod få meddelelse om påtaleopgivelse i medfør af retsplejelovens § 721 med mindre sagen i øvrigt afsluttes ved tiltalefracfald, udenretligt bødeforlæg eller tiltalerejsning⁷. Denne beslutning kan alene omgøres af den overordnede anklagemyndighed jf. retsplejelovens § 724, stk. 2, med mindre nye beviser af en vis vægt kommer dagen og genoptagelse derfor er mulig i medfør af retsplejelovens § 975 jf. § 724, stk.2, sidste led⁸. Herefter er det endvidere en forudsætning, at den sigtede har

⁷ Det bemærkes, at påtaleopgivelse alene skal anvendes i sager, hvor der er rejst sigtelse jf. retsplejelovens § 749, stk. 2, sidste led. Det må derfor bero på en misforståelse, når Smith m.fl. på side 158 anfører, at sager mod børn under 15 år sluttes ved påtaleopgivelse. Eva Smith er forspurgt herom ved mail af 22. oktober 2009, mailen ses ikke at være besvaret.

⁸ I sagen U 2001.721 Ø omgjorde politimesteren en beslutning om påtaleopgivelse uagtet at der ikke var kommet nye beviser af en vis vægt for dagen, idet politimesteren med henvisning til Anklagemyndighedens Årsberetning 1987 mente at have fået delegeret kompetence hertil fra Statsadvokaten. Både byret og landsret fandt, at retsplejelovens § 724, stk. 2, måtte fortolkes efter sin ordlyd således at det alene er den overordnede anklagemyndighed som kan omgøre en påtaleopgivelse indenfor to-måneders fristen.

modtaget forkyndelse om omgørelsen inden udløbet af to måneder efter påtaleopgivelsens dato med mindre sigtedes forhold har hindret rettidig forkyndelse jf. retsplejelovens § 724, stk. 2.

Den ikke-sigtede kan reelt ikke forlade sig på at strafforfølgningen er afsluttet før den almindelige forældelsesfrist indtræder, idet politiet af egen drift og uden materielle krav kan genoptage sagen på et hvilket som helst tidspunkt og herefter kan afbryde forældelsen ved at sigte den pågældende. Den sigtede kan derimod forlade sig på at strafforfølgning som hovedregel er afsluttet såfremt den pågældende ikke inden to måneder efter påtaleopgivelse har modtaget forkyndelse om at statsadvokaten har besluttet at fortsætte sagen. To måneder efter påtaleopgivelse har den sigtede således en mere fordelagtig situation i forhold til den ikke-sigtede. Dette viste sig at have særlig betydning i sagen Jens Arne Ørskov, som er uddybet i afsnittet vedrørende undersøgelser af politipersonalet.

Så længe den mistænkte forbliver mistænkt uden sigtelse, vil der ikke være hjemmel til at registrere den pågældende i Kriminalregisteret, Fingeraftrykregisteret eller DNA-profilregisteret idet alene sigtede efter nærmere bestemmelser kan registreres i disse registre.

Der vil dog bestå en registrering i POLSAS, og herunder også om afgivne forklaringer, betjentenes observationer og i visse tilfælde overvejelser om videre efterforskning af den mistænkte rolle.

3.5 Sammenfatning af den mistænkte rettigheder og byrder

Ved at vejlede den pågældende om at afhøringen sker uden sigtelse, men med sigtedes rettigheder forsøges en begrænsning af stigmatiseringen af den pågældende som sigtet i sager, hvor det ikke forventes at den pågældende vil blive udsat for strafferetlig forfølgning, men hvor det dog omvendt ikke fuldstændig kan udelukkes at dette vil kunne blive tilfældet.

Muligheden anvendes i såkaldte "tynde" sager, men anvendes også i sager hvor en sigtelse vil være særligt belastende for den pågældende. Dette kan dels være tilfældet hvis den pågældende som følge af sin beskæftigelse hyppigt risikerer anmeldelser, f.eks. politibetjente, fængselsfunktionærer og tilsvarende. Muligheden ses også anvendt i sager, hvor sigtelsen kan være særligt byrdefuld for den pågældende på grund af den pågældendes stilling eller position i den almindelige offentlighed. I disse sager vil sigtelsen ofte først blive rejst når bevismaterialet er tilstrækkelig sikkert, således at der består en vis sandsynlighed for yderligere strafferetlig forfølgning.

Dette kan være tilfældet for offentlige ansatte, hvor der i medfør af cirkulære nr. 64 af 29. juli 2005 via Rigsadvokaten sker indberetning til den pågældendes arbejdsgiver om at vedkommende er sigtet for et forhold, som må antages at være af væsentlig betydning for ansættelsesmyndigheden i relation til den pågældendes ansættelsesforhold. I en sådan sag vil efterforskningen blive indledt efter de almindelige principper, men med mindre anmeldelsen meget konkret og specifikt anfører sagens nærmere omstændigheder vil det også være ganske rimeligt at politiet venter med at rejse sigtelse til mistankegrundlaget har nået en vis styrke. Når den pågældende skal afhøres, vil det derfor være ganske hensigtsmæssigt at afhøringen sker ved at vejlede den pågældende om at vedkommende ikke er sigtet, men dog ikke er forpligtet til at besvare politiets spørgsmål. Det modsatte resultat, at sigtelse rejses og arbejdsgiveren efter underretning fra Rigsadvokaten beslutter at suspende den pågældende indtil straffesagen er afsluttet, forekommer ikke rimeligt hvis det på det foreliggende grundlag antages at være usandsynligt at der rejses tiltale mod den pågældende og en beslutning om at indstille sagen måske først træffes flere måneder efter at politiet har modtaget anmeldelsen.

Der er således et klart berettiget rum for anvendelsen af denne såkaldte "melleform". Spørgsmålet er, om den aktuelle anvendelse på tilfredsstillende vis sikrer at den pågældende vejledes om sine rettigheder uden at den pågældende må tåle stigmatiseringen som følge af en formel sigtelse.

En vurdering af om der i den brede offentlighed er forskel på en formel sigtelse og en afhøring uden sigtelse men med sigtedes rettigheder må bero på en sociologisk analyse. Henset til, at der i den brede offentlighed ofte opstår forvirring om begreberne "sigtede" og "tiltalte", er det dog min umiddelbare opfattelse at stigmatisering i det væsentlige sker i samme grad uanset om der formelt rejses sigtelse eller alene sker afhøring uden sigtelse men med sigtedes rettigheder.

Spørgsmålet er også om melleformens på betryggende vis tillægger den pågældende de fornødne rettigheder og herunder gør den pågældende klart hvilke rettigheder den pågældende måtte have.

For det første er formålet med denne såkaldte melleform at oplyse vedkommende om, at der ikke er pligt til at udtale sig til politiet, således at den pågældende er vejledt om retten til at beskytte sig mod selvinkriminering. Den hyppigt anvendte formulering "... men med en sigtets rettigheder..." vil for den almindelige borger næppe blive forstået som en vejledning om at den pågældende ikke er forpligtet til at svare på politiets spørgsmål. Oplyses den pågældende helt konkret om sin ret til at undlade at besvare spørgsmålene, er der alene tale om en almindelig vejledning om at politiet i medfør af retsplejelovens § 750 er forbudt at pålægge nogen at afgive forklaring. Der er således ikke tale om en *særlig* betrygning af den pågældendes retsstilling ud over hvad enhver er sikret i medfør af retsplejeloven, og en sådan vejledning er derfor meningsløs i forhold til at tillægge borgeren en *særlig* retsstilling. Endvidere er en almindelig vejledning om den ret, som alle er tildelt efter retsplejeloven, ikke særlig velegnet til at advare den pågældende om at politiet undersøger om et strafansvar kan gøres gældende mod den pågældende, og vejledningens formål opfyldes derfor heller ikke.

For det andet er det helt enkelt ikke korrekt, når den pågældende vejledes om at have sigtedes rettigheder. Ud over den almindelige ret til at ikke besvare politiets spørgsmål har den pågældende netop *ikke* sigtedes rettigheder, idet den pågældende ikke er berettiget til at antage en forsvarer, ikke har adgang til sagens akter, ikke har mulighed for at få sagen endelig sluttet ved en påtaleopgivelse ligesom den pågældende må tåle at sagen alene kan afsluttes ved at det strafbare forhold måtte blive forældet samt at politiet uden medvirken fra den overordnede anklagemyndighed frit kan genoptage sagen indtil forældelsen indtræder. Den pågældende bliver dog ikke som den sigtede registreret i Kriminalregisteret, ligesom der ikke er hjemmel til at registrere den pågældende i Fingeraftrykregisteret eller DNA-profilregisteret.

Det er herefter overordentlig vanskeligt at fastholde at den pågældende på nogen måde har den sigtedes rettigheder.

Det vil dog herefter være en fejlslutning at indstille brugen af denne såkaldte melleform. Dels må det erkendes at den regelmæssige brug gennem mange års politivirksomhed har synliggjort et reelt behov for at have en sådan melleform, og dels er det oplagt at melleformens kan have sin fulde berettigelse i sager, hvor det ikke uden videre er muligt at afvise anmeldelsen, men dog alligevel forekommer usandsynligt at et strafansvar vil kunne gøres gældende mod den pågældende.

Henset til ovenstående gennemgang må det dog betvivles om melleformens i sin nuværende skikkelse på betryggende vis oplyser mistænkte om sine rettigheder, ligesom det er tvivlomt om den tjener sit primære forhold ved at begrænse den almindelige stigmatisering af den pågældende.

4 Den konkrete retsstilling i fire særtilfælde

I enkelte tilfælde har lovgiver og anklagemyndighed foretaget en egentlig regulering af hvorledes straffesubjekter skal vejledes og tildeles en tilfredsstillende retssikkerhed i sager, hvor der ikke uden videre er et oplagt mistankegrundlag hvorefter sigtelse bør rejses.

Fire udvalgte områder er herefter udtaget til en nærmere undersøgelse. De fire områder er undersøgelse af politipersonale, hvor der i medfør af retsplejelovens kapitel 93 c er fastlagt nærmere regler for hvorledes sagerne skal behandles og herunder hvorledes den pågældende tillægges rettigheder svarende delvist til sigtedes rettigheder, strafferetlige indgreb overfor personer under 15 år, som med retsplejelovens kapitel 75 b er sikret en lovreguleret stilling uagtet at de pågældende ikke kan sigtes, særmyndigheders undersøgelser af mulige strafbare forhold, hvor retssikkerhedsloven nærmere regulerer hvorledes særmyndighederne skal sikre at den undersøgte ikke gennem lovpligtig medvirken til særmyndighedens undersøgelse reelt pålægges at medvirke til selvinkriminering og endelig straffesager mod juridiske personer, hvor interne instrukser for anklagemyndigheden giver en nærmere regulering af valg af straffesubjekt.

De fire undersøgelser vil søge at afdække hvorledes straffesubjektets konkrete retsstilling er fastlagt med henblik på at identificere mulige fællestræk ved den regulerede tildeling af rettigheder til personer, som nok er mistænkte men ikke sigtede.

4.1 Straffesager mod politipersonale

Efter retsplejelovens kapitel 93 c indleder statsadvokaten i medfør af § 1020 a, stk. 1, en efterforskning når der indgives en anmeldelse om at politipersonale har begået et strafbart forhold i tjenesten, ligesom statsadvokaten i medfør af § 1020 a, stk. 2, indleder en efterforskning når en person er afgået ved døden eller kommet alvorligt til skade som følge af politiets indgriben eller mens personen var i politiets varetægt.

Efter § 1020 g finder retsplejelovens øvrige bestemmelser om behandlingen af straffesager tilsvarende anvendelse i straffesager mod politipersonale. Vurderingen af grundlaget for efterforskningen beror således på en vurdering svarende til hvad der der i øvrigt følger af retsplejelovens § 742, stk. 2, og § 96, stk. 2. Tilsvarende gælder, at de almindelige regler skal følges for så vidt at den pågældende skal vejledes om retsplejelovens § 752, stk. 1, såfremt der er grundlag for at sigte vedkommende, ligesom vedkommende må sigtes såfremt der iværksættes strafforfølgende indgreb mod vedkommende. Efter retsplejelovens § 1020 d beskikkes en forsvarer når forholdene taler derfor, eller det i øvrigt følger af retsplejelovens kapitel 66. I modsætning til den almindelige borger, som alene kan få beskikket forsvarer såfremt den pågældende er sigtet og betingelserne efter retsplejelovens §§ 731 og 732 i øvrigt er opfyldte, kan en betjent således også få beskikket en forsvarer selv om vedkommende ikke er formelt sigtet.

Der kræves dog stadig en mistanke af en vis styrke, idet det må bero på en konkret vurdering af om forholdene taler for beskikkelse. Dette har særligt betydning når statsadvokaten indleder efterforskning i medfør af retsplejelovens § 1020 a, stk. 2, hvor polititjenestemændene af frygt for at blive involveret i en straffesag ønsker at få forsvarer beskikket forinden der skal gives forklaring til statsadvokaten. Det skal herved også bemærkes, at en undersøgelse efter stk. 2 ikke er en undersøgelse af et strafansvar, men alene en fastlæggelse af et hændelsesforløb. Allerede ved at undersøgelsen sker med hjemmel i

stk. 2, har det således formodningen for sig at der er grundlag for at beskikke en forsvarer ved undersøgelsens start.

Spørgsmålet blev behandlet i sagen U 2001.1392 Ø, hvor statsadvokaten iværksatte en undersøgelse i medfør af retsplejelovens § 1020 a, stk. 2, idet en person var afgået ved døden mens denne var anbragt i detentionen. Ved afhøringen af i alt otte betjente vejledte statsadvokaten disse om at de ikke havde pligt til at udtale sig, ligesom de havde ret til at få en advokat beskikket. Statsadvokaten havde endvidere foranstaltet at to advokater mødte og overværede afhøringen af betjentene. Byretten fandt ikke, at der var anledning til at beskikke advokater til betjentene, idet disse ikke var sigtede og der på det foreliggende grundlag ikke var grund til at tro at der ville blive rejst sigtelse. Landsretten udtalte ved behandling af kæremålet at der ikke ved undersøgelser i medfør af retsplejelovens § 1020 a, stk. 2, automatisk skal beskikkes advokat for de pågældende polititjenestemænd og byrettens afgørelse stadfæstes derfor.

Landsretten nåede samme resultat i sagen U 2002.667 Ø, hvor der foretogedes afhøring af 16 polititjenestemænd i anledning af en ulykke på Roskilde Festivalen. Polititjenestemændene fremsatte anmodning om at få en forsvarer eller bisidder beskikket, hvilket blev afvist med henvisning til at de pågældende alene skulle afhøres som vidner og der i øvrigt ikke var grund til at tro at de pågældende havde gjort sig skyldige i strafbare handlinger eller tjenesteforsømmelser.

Retsplejelovens § 1020 d giver således mulighed for at få en forsvarer beskikket på trods af at den pågældende ikke afhøres som sigtet, om end der trods alt skal være et mistankegrundlag til stede for at der efter en konkret vurdering faktisk sker beskikkelse jf. bestemmelsens henvisning til at forholdene skal tale derfor og de anførte domme. Såfremt der findes anledning til at beskikke en forsvarer, er forsvareren er omfattet af de almindelige regler for forsvarer og har således adgang til sagens akter, ligesom forsvareren har ret til at være til stede under afhøringen og herunder at stille spørgsmål til klienten under afhøringen. Endelig har forsvareren mulighed for at anmode om yderligere efterforskning efter de almindelige regler. Henset til at politipersonale forventes at være bekendt med indholdet af retsplejelovens § 752, stk. 1, og § 750 forekommer det umiddelbart overflødigt at vejlede den pågældende om at der ikke består en pligt til at svare på statsadvokatens spørgsmål, men normalt vil den pågældende formentlig alligevel modtage vejledning om retten til at undlade at besvare spørgsmål.

Uden sigtelse har den pågældende ikke selv adgang til sagens akter i medfør af retsplejelovens § 729 b, idet denne adgang er forbeholdt den sigtede. Den pågældende er herefter henvist til den mere begrænsede og vanskelige adgang i medfør af retsplejelovens §§ 41 d og 41 g. Ligeledes kan den pågældende se frem til at sagen, såfremt der i øvrigt ikke findes anledning til at sigte den pågældende, sluttes ved at statsadvokaten meddeler at efterforskning er indstillet i medfør af retsplejelovens § 749, stk. 2, og sagen herefter må henlægges indtil den almindelige forældelse efter straffelovens bestemmelser måtte indtræde.

Det forventes, at retsplejelovens kapitel 93 b-d ændres ved etablering af en særlig Politiklagemyndighed. Af udvalgets udkast til et lovforslag herom fremgår, at beskikkelse af forsvarer herefter vil ske når §§ 731 og 732 finder anvendelse eller når særlige grunde taler derfor. Dette er en ikke en ændring i forhold til den gældende praksis, hvor der kan ske beskikkelse når forholdene taler derfor idet der alene er tale om en sproglig tilpasning af bestemmelsen⁹.

Henset til, at polititjenestemænd kan blive tvunget til at anvende magt for at løse de pålagte opgaver, forekommer det hensigtsmæssigt at man er tilbageholdende med at sigte betjenten hver gang en

⁹ Betænkning 1507/2009, udkast til lovforslaget, § 1020 g og p. 177.

borger måtte være utilfreds med forløbet af en anholdelse og derfor anmelder betjentene for vold. Der skal således være "noget mere" end selve magtanvendelsen for at der kan være en rimelig formodning for et strafbart forhold. Det er derfor også ganske hensigtsmæssigt at lovgivningen giver mulighed for at beskikke en forsvarer og i øvrigt i vid udstrækning giver mulighed for at betjenten opnår samme retsstilling som den sigtede under selve efterforskningsfasen. En sag overfor den ikke-sigtede betjent sluttes i medfør af retsplejelovens § 749, stk. 2, hvorefter sagen kan genoptages indtil det underliggende strafbare forhold måtte være forældet i medfør af straffelovens kapitel 11. Såfremt den pågældende havde været sigtet, ville påtale i stedet være opgivet i medfør af retsplejelovens § 721, hvorefter sagen alene kan genoptages i medfør af retsplejelovens § 975. Den ikke-sigtede betjent har således en svagere retsstilling end den sigtede i forhold til at opnå en endelig afslutning af sagen.

Dette forhold viste sig af afgørende betydning i den såkaldte "Løgstør-sag", hvor to betjente anholdt en ung mand. Den unge mand var under indtransport til stationen meget voldsom, og transporten blev derfor afbrudt med for at gennemføre transporten ved transportvogn. Imens patruljen afventede ankomsten af transportvognen angreb den unge mand betjentene, som derfor foretog den nødvendige pascificering af den unge mand ved blandt andet at forsøge at anvende benlås og placere manden på maven. Under denne tumult blev den unge mand livløs og afgik herefter ved døden. Statsadvokaten indledte i medfør af retsplejelovens § 1020 a, stk. 2, en undersøgelse af forløbet, og traf herefter afgørelse om at indstille efterforskningen i medfør af retsplejelovens § 749, stk. 2. Statsadvokaten besluttede dog at genoptage sagen efter at der i dokumentarudsendelsen "Magtens Billeder" på DR1 rejstes tvivl om dødsårsagen. Også denne undersøgelse blev sluttet i medfør af retsplejelovens § 749, stk. 2, idet der fortsat ikke fandtes at være grundlag for at antage at den unge mands død skyldtes et strafbart forhold. Derefter udsendte DR1 dokumentarprogrammet "Hævet over mistanke", hvor der rejstes tvivl om hvorvidt Retslægerådet havde alt relevant materiale til rådighed ved fastlæggelsen af dødsårsagen. Statsadvokaten indledte ikke yderligere undersøgelser efter denne udsendelse, men Justitsministeren bad efterfølgende politimesteren drøfte spørgsmålet om hvorledes personer i politiets varetægt omtales med betjentene, idet udsendelsen havde påvist at den unge mand blev omtalt som "et stort fedt læs". Forløbet havde desuden været medvirkende til at Justitsministeren fremsatte forslag om retsplejelovens § 1020 e, stk. 2¹⁰, således at forurettedes pårørende kunne få beskikket en advokat såfremt forurettede var afgået ved døden. Endvidere gav forløbet anledning til at der fremsattes § 20-spørgsmål til Justitsministeren¹¹. Endelig har forløbet givet anledning til, at Politiskolen har præciseret anvendelsen af mavelejring af overvægtige personer¹².

Idet moderen til den afdøde var utilfreds med forløbet, og fandt at de to betjente eller politiet som sådan måtte være ansvarlige for sønnens død, har moderen løbende påklaget beslutninger om at indstille efterforskningen. Idet moderens klagemuligheder for nuværende er udtømte, har moderen nu anlagt en civil sag ved Vestre Landsret mod Løgstør Politi med krav om erstatning i anledning af sønnens død. Ved denne sag må de to betjente, som forestod patruljen forvente at blive indkaldt som vidner, og betjentene har derfor fremsat anmodning om aktindsigt i samtlige processkrifter med tilhørende bilag i medfør af retsplejelovens § 41 d. Landsretten fandt i U 2007.1642 V ikke at det forhold, at betjentene eventuelt vil komme til at afgive forklaringer, indebærer at de herved har godtgjort at have en væsentlig, individuel interesse i at få kendskab til alle sagens processkrifter med bilag. Landsretten afviste herefter anmodningen om aktindsigt.

Retten kunne med en vis rimelighed være nået til et andet resultat. For det første følger det af det almindelige princip om meroffentlighed, som er gentaget i retsplejelovens § 41 g, at myndighederne bør

¹⁰ Indsat ved lov nr. 558 af 24. juni 2005.

¹¹ Spørgsmål nr. S 877, Folketingsåret 2005-2006

¹² Betænkning 1507/2009, p. 70.

imødekomme rimeligt begrundede anmodninger om meroffentlighed hvorved der allerede herved var mulighed for at imødekomme henvendelsen såfremt væsentlige forhold i øvrigt ikke talte imod dette og der i øvrigt ikke var tale om oplysninger belagt med tavshedspligt. Dernæst er betjentene i medfør af retsplejelovens § 171, stk. 2, nr. 1, ikke forpligtede til at afgive forklaring såfremt forklaringen vil udsætte den pågældende betjent for straf eller tab af velfærd. Denne beskyttelse rækker dog ikke til at han kan afvise at forklare om kollegaens handlinger med henvisning til at de to betjente gensidigt kan inkriminere hinanden ved at forklare om kollegaens handlinger eller undladelser. Der er derfor en betydelig risiko for at de to betjente gensidigt kan foranledige kollegaens sag genoptaget eller civile krav rejst fra moderen. Henset til at sagen allerede har været undersøgt og afsluttet to gange, og herudover har givet anledning til ændring af retsplejeloven, at justitsministeren måtte besvare § 20-spørgsmål, at politimesteren overfor de pågældende betjente har indskærpet hvordan betjente bør omtale borgere samt at politiskolen på baggrund af sagen har præciseret anvendelse af nødværgeteknikker og lejring af personer, må det for betjentene fremstå som særdeles sandsynligt at den civile sag mod politiet og Justitsministeriet kan resultere i yderligere retlige skridt mod betjentene. Henset til alle disse forhold samt at myndighederne i øvrigt bør imødekomme rimeligt begrundede anmodninger om meroffentlighed, forekommer det ikke helt klart hvordan landsretten er nået frem til at betjentene ikke har godtgjort en væsentlig, individuel interesse i sagens processkrifter og bilag. Den civile sag afventer fortsat at blive behandlet ved retten¹³.

Da den civile sag endnu ikke har været for retten, er det selvsagt vanskeligt at vurdere betjentenes konkrete stilling under den civile sag, men det har dog formodningen for sig at betjentene vil forsøge at overbevise retten om at de ved at afgive forklaring risikerer at udsætte sig for straf og derfor ønsker at blive fritaget for at afgive forklaring i medfør af retsplejelovens § 171, stk. 2, nr. 1. I forhold til spørgsmålet om aktindsigt er betjentene ikke parter i det civile søgsmål mod politiet og ville derfor som sigtede ikke have haft en lettere adgang til de ønskede processkrifter. Betjentene ville dog i medfør af retsplejelovens § 729 d kunne have fået aktindsigt i straffesagens dokumenter, og således danne sig et overblik over sagen ud over hvad der er tilgået ved betjentenes vidneforklaringer. Heroverfor står, at betjentenes vidneforklaringer risikerer at blive svækket hvis betjentene ikke afgiver en umiddelbar og fri forklaring, men henset til de omfattende undersøgelser af sagen, den omfattende medieomtale samt at den fatale transport fandt sted i 2002 må det dog anses for overvejende sandsynligt at forklaringerne i forvejen er svækket i betydelig grad hvorfor landsretten ved at henvise til behovet for at beskytte betjentene mod selvinkrimination kunne have imødekommet anmodningen om aktindsigt efter princippet om meroffentlighed.

Det skal i øvrigt bemærkes, at det i flere sager har været konstateret vanskeligt at afdække det nærmere straffeansvar idet betjentene gensidigt afviser at forklare sig på trods af at ikke alle betjente har været involveret i mulige strafbare handlinger. Problemet sås i den såkaldte "halsgrebsag", hvor seks betjente alle forklarede at ikke have set hvem der havde foretaget et halsgreb på et vidne på en måde så vidnet havde været i latent livsfare. Sagen måtte herefter henlægges, hvilket førte til at Rigsadvokaten på det skarpeste kritiserede forløbet¹⁴. Ved udvalgets udarbejdelse af betænkning nr. 1507/2009 vedrørende behandling af klager over politiet, fandt udvalget ikke, at det ved en frit-lejde-ordning eller i øvrigt gennem politiklagesystemet i øvrigt var muligt at finde en løsning således at betjente ikke gensidigt ville undlade at udtale sig i forbindelse med en undersøgelse, hvorfor flertallet fandt at dette problem måtte udskilles til særlig behandling¹⁵. Udvalgets mindretal fandt, at undersøgelsesmyndigheden burde have mulighed for at udelukke et strafansvar, således at der i disse sager kan pålægges disciplinær eller indenretlig pligt til at afgive forklaring uden at bringe den pågældende ind i selvinkrimineringen. Herved

¹³ Jf. mail fra Kammeradvokaten af 13. august 2009.

¹⁴ Rigsadvokatens pressemeddelelse af 18. august 2009: "Rigsadvokaten kritiserer halsgreb"

¹⁵ Bet. 1507/2009, p. 191.

må det antages at være betydeligt lettere at få opklaret det faktiske hændelsesforløb i sager, hvor betjente gensidigt afviser at forklare om kollegers handlinger eller undladelser¹⁶. Lovforslaget vedrørende den nye politiklageordning blev fremsat den 9. december 2009¹⁷.

Statsadvokaten kan endvidere efter retsplejelovens kapitel 93 b iværksætte en undersøgelse, såfremt der indgives en adfærdsklage over en polititjenestemand. Polititjenestemanden vil modtage underretning om klagen ved at statsadvokaten i medfør af retsplejelovens § 1019 b udleverer en fremstilling af sagens faktiske omstændigheder således at indklagede har mulighed for at udtale sig om fremstillingen. Af fremstillingen skal fremgå, at betjenten efter retsplejelovens § 1019 d, stk. 1, ikke er forpligtet til at afgive forklaring såfremt forklaringen antages at ville udsætte den pågældende for strafansvar eller disciplinæransvar. Statsadvokaten skal endvidere vejlede den indklagede om muligheden for at få en advokat beskikket i medfør af retsplejelovens § 1019 e, stk. 2.

Ved forklaring afgivet i retten vil advokatbeskikkelse være obligatorisk jf. retsplejelovens § 1019 e, stk. 1, mens det ved forklaring afgivet for statsadvokaten er muligt såfremt forholdene taler derfor jf. retsplejelovens § 1019 e, stk. 2. I sagen U 2003.1460 Ø havde en borger indgivet en adfærdsklage over en betjent i anledning af at denne skulle have udvist en grov og uhøflig adfærd overfor borgeren, men betjentens begæring om at få beskikket en advokat afvistes med henvisning til klagens karakter. Byretten havde desuden begrundet sin afgørelse med at sagen efter sin karakter ikke stod i et rimeligt forhold til udgiften til en bistandsadvokat. Muligheden for en advokat må herefter være begrænset til de tilfælde, hvor der efter en konkret vurdering af klagens karakter består en vis formodning for at sagen kan få alvorligere konsekvenser for betjenten.

Såfremt retten imødekommer en begæring om advokat skal advokaten i medfør af retsplejelovens § 1019 e, stk. 4, have adgang til sagens materiale, som dog ikke må overleveres til indklagede uden statsadvokatens tilladelse. Efter § 1019 e, stk. 5, har advokaten endvidere adgang til at overvære afhøringen af indklagede og mulighed for at stille indklagede spørgsmål.

Advokaten har ikke i medfør af retsplejelovens bestemmelser mulighed for at stille spørgsmål til klageren eller vidner, og advokatens processuelle stilling reguleres i øvrigt ikke af retsplejeloven hvorfor retten må træffe nærmere afgørelse herom. Idet en sag vedrørende en adfærdsklage efter retsplejelovens § 1019 i, stk. 1, nr. 1, skal slutes hvis der er grundlag for at rejse sigtelse mod vedkommende, må det modsætningsvis slutes at der ikke er grundlag for at rejse sigtelse mod vedkommende så længe sagen behandles efter retsplejelovens kapitel 93 b. Advokaten må herefter sidestilles med en bistandsadvokat, hvilken normalt ikke har mulighed for at stille spørgsmål til andre end sin klient eller begære retskendelse om konkrete efterforskningskridt i medfør af retsplejelovens § 746, stk. 1. Udgangspunktet må dog på trods heraf være, at statsadvokaten i medfør af officialmaximen bør imødekomme rimelige anmodninger fra indklagede eller dennes advokat om yderligere undersøgelser såfremt undersøgelsen ikke står i et væsentligt misforhold til sagens beskaffenhed. En anmodning, som afslås, må endvidere sidestilles med en afgørelse hvorved der er klageadgang til rigsadvokaten i medfør af retsplejelovens § 1019 h, stk. 1.

Sagen skal dog også slutes som en sag vedrørende en adfærdsklage såfremt undersøgelsen giver anledning til at mistænkte den pågældende betjent for mistænkt for et strafbart forhold, eller han i medfør af retsplejelovens § 1019 i, stk. 1, nr. 2, forlanger sagen behandlet som en straffesag efter retsplejelovens kapitel 93 c. I så fald vil betjenten i medfør af retsplejelovens § 1020 d kunne få beskikket en forsvarer såfremt forholdene taler for dette eller betingelserne i retsplejelovens kapitel 66 er opfyldte.

¹⁶ Bet. 1507/2009, p. 193-194.

¹⁷ LFF 2009-12-08 nr. 88 Ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Ny politiklageordning m.v.)

Såfremt den indklagede ikke har fået beskikket en advokat, har indklagede i medfør af retsplejelovens § 1019 c mulighed for at medbringe en bisidder når der afgives forklaring for statsadvokaten, ligesom indklagede i medfør af forvaltningslovens kapitel 4 har mulighed for aktindsigt i sagen.

I forhold til den almindelige borger, som er under mistanke uden sigtelse, ses vejledningen af polititjenestemanden reguleret ved retsplejelovens bestemmelser, ligesom polititjenestemanden i visse tilfælde har krav på bisidder, advokat eller forsvarer. Borgeren kan få tilladelse til at medbringe advokat eller bisidder, men et egentligt retskrav herpå består ikke. Borgeren kan dog presse tilladelsen frem ved at meddele, at man ikke ønsker at udtale sig uden tilstedeværelse af bisidder eller advokat, hvorefter politiet må tage stilling til om der fortsat består et ønske om afhøring. Ligeledes har den mistænkte borger mulighed for at presse politiet til at behandle sagen som en straffesag mod borgeren ved at nægte at udtale sig med mindre politiet forinden sigter borgeren. I forhold til registrering og sagens afslutning ved forældelse ses den mistænkte borger og den mistænkte polititjenestemand at have samme retsstilling. Den væsentlige forskel er således at betjenten har mulighed for at begære en forsvarer beskikket selv om der ikke er rejst sigtelse.

4.2 Børn under 15 år

Retsplejelovens kapitel 75 b vedrørende indgreb overfor personer under 15 år indførtes ved lov nr. 443 af 9. juni 2004. Ændringsloven blev fremsat efter Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1431/2003, som blev udarbejdet på baggrund af en ekspertgruppes rapport om ungdomskriminalitet¹⁸. Ekspertgruppen lagde til grund, at den dagældende lovgivning gav politiet mulighed for efterforske sager med mistænkte under 15 år, ligesom politiet kunne tilbageholde mistænkte under 15 år når betingelserne for at foretage anholdelse var opfyldte samt at politiet havde mulighed for at bringe straffeprocessuelle indgreb som visitation, ransagning m.v. i anvendelse. Ekspertgruppen fandt dog også, at reglerne ikke var udtrykkeligt klarlagte, og foretog herefter høring ved 8 politikredse. 6 politikredse oplyste, at spørgsmålet ikke eller kun sjældent gav anledning til problemer, mens to politikredse oplyste at spørgsmålet gav anledning til problemer samt at der var behov for udtrykkelige regler for politiets efterforskning af kriminalitet begået af børn og unge under 15 år¹⁹. Ekspertgruppen fandt herefter, at høringen ved politiet samt det generelle udgangspunkt om at indgreb i frihed og ejendom bør have klar lov hjemmel måtte føre til, at der etableredes et klart regelsæt for politiets efterforskning af børns kriminalitet. Ekspertgruppen fandt dog ikke, at kunne afslutte sådanne overvejelser inden for ekspertgruppens tidsmæssige rammer, og foreslog derfor, at spørgsmålet overvejedes i et andet forum.

Strafferetsplejeudvalget afgav herefter betænkning i 2003. Betænkningen refererer Gammeltoft-Hansen, Smith og Gomard for at anføre at børn ikke kunne straffes, og som følge heraf ikke kunne sigtes, mens retspraksis på området sås at være særdeles uklar²⁰. Udvalget konkluderede dernæst, at usikkerheden om hvorvidt et barn kunne sigtes ligeledes medførte en usikkerhed om, hvorvidt de straffeprocessuelle rettigheder, som efter retsplejeloven tilkom sigtede personer, også fandt anvendelse på mistænkte under 15 år²¹. Udvalget fandt herefter, at sager med mistænkte børn særligt adskilte sig fra en normal straffesag ved at der ikke kunne blive tale om at straffe barnet, hvorfor der ikke var behov for at sikre barnet samme straffeprocessuelle retssikkerhed som den straffbare mistænkte. Udvalget påpegede dog, at meget væsentlige hensyn til barnet selv talte for at få klarlagt barnets kriminalitet, således

¹⁸ "Rapport om ungdomskriminalitet", Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet, januar 2001.

¹⁹ "Rapport om ungdomskriminalitet", Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet, januar 2001, p. 156.

²⁰ Betænkning 1431/2003, p. 18-20.

²¹ Betænkning 1431/2003, p. 23.

at den sociale indsats kunne målrettes bedst muligt²². Udvalget anførte herefter uden videre "... at der ikke kan rejses formel sigtelse mod børn under den kriminelle lavalder"²³ uden at der i øvrigt sås en selvstændig diskussion af rigtigheden af dette synspunkt. Det lader til, at udvalget har fokuseret på grundlaget for anvendelse af straffeprocessuelle indgreb overfor mistænkte under 15 år, og derved har forbigået en diskussion og begrundelse for det helt principielle spørgsmål om hvorvidt et barn kan sigtes for en lovovertrædelse. Spørgsmålet er ligeledes forbigået i forbindelse med fremsættelse af lovforslaget, hvor fokus ligeledes har været på formelle betingelser for advokatbeskikkelse, diskussion om nedsættelse af den kriminelle lavalder m.v. Dette kan undre, ikke mindst fordi behovet for at have særlige regler i anledning af sigtelse af mistænkte børn formentlig vil være yderst begrænset såfremt barnet kan sigtes og politiet i øvrigt antages at være opmærksom på almindelig proportionalitet i anvendelsen af indgreb overfor mistænkte under 15 år.

På baggrund af betænkningen fremsattes forslag til retsplejelovens kapitel 75b, som i det væsentlige svarede til Strafferetsplejeudvalgets udkast. Ændringen af retsplejeloven skete herefter med lov nr. 443 af 9. juni 2004 om ændring af retsplejeloven. Den endelige ændringslov svarede i det væsentlige til det oprindelige forslag fra udvalget, dog således at der ved Retsplejeudvalgets betænkning over lovforslaget indførtes en konsekvensændring for så vidt angik reglerne for aktindsigt. Såfremt forsvarer måtte være beskikket ville aktindsigt nu kunne gives denne på sædvanlige vilkår, mens barnet, som kunne have forventes sigtet såfremt barnet havde været fyldt 15 år, kan få aktindsigt svarende til sigtedes aktindsigt²⁴.

Der indførtes herefter en række bestemmelser således at tilbageholdelse af et barn skal være så kort og hensynsfuld som mulig under hensyntagen til sikkerheds- og efterforskningsmæssige forhold, ligesom anvendelsen af de straffeprocessuelle indgreb i øvrigt fik særskilt hjemmel i relation til børn. Såvel betænkningen som ændringsloven tog sit udgangspunkt i, at et strafansvar ikke kan gøres gældende overfor barnet, hvorfor der alene er behov for at balancere hensynet til at kunne foretage den nødvendige efterforskning overfor hensynet til at det for et barn kan være en væsentlig belastning at være underlagt politiets efterforskningskridt.

Særligt bemærkelsesværdigt er dog, at det herefter ikke er muligt for politiet at optage fotos og fingeraftryk med henblik på senere identifikation, ligesom opbevaring af fotos, fingeraftryk og andet materiale fra barnet forbydes jf. § 821 b, stk. 1. Udvalget fandt, at det ville være for vidtgående at tillade politiet at udstrække et eventuelt indgreb ud over den konkrete sag, og der fandtes derfor at burde nedlægges forbud mod at politiet opbevarer barnets foto, fingeraftryk og DNA til senere identifikation. Udvalget anførte konkret, at det i denne forbindelse var uden betydning om politiet anså den pågældende for at være skyldig²⁵.

Endvidere hjemles der ved § 821 e mulighed for at beskikke en advokat for barnet når der er et ganske særligt behov for advokatbistand og der enten skal ske afhøring af barnet eller der skal iværksættes et indgreb, som efter lovens almindelige regler forudsætter at der er rejst sigtelse mod den pågældende, idet der dog efter anmodning skal ske beskikkelse såfremt retten træffer afgørelse om legemsundersøgelse af barnet. Udvalget anfører, at det således altid må bero på en konkret vurdering af den faktiske sag når der skal træffes afgørelse om beskikkelse, idet det ikke antages at være til barnets fordel at "procesliggøre" undersøgelsen af barnets handlinger når formålet i øvrigt er forberedelse af en social indsats og ikke en strafforfølgning af barnet. Således nævnes at beskikkelse kun forudsættes at ske i

²² Betænkning 1431/2003, p. 80-81.

²³ Betænkning 1431/2003, p. 83.

²⁴ LFF 2004-05-15 nr. 133, ændringsforslag nr. 1 og 2.

²⁵ Bet. 1431/2003, p. 117-118.

ganske særlige tilfælde, f.eks. ved drab eller kvalificeret vold og ved afholdelse af retsmøder²⁶. Så vidt ses, har domstolene endnu ikke haft mulighed for at behandle dette spørgsmål.

Endelig ses at advokaten, såfremt en sådan er beskikket, eller barnet har adgang til sagens akter efter samme principper som forsvarsadvokaten eller sigtede selv, såfremt der i øvrigt er grundlag for at forvente at barnet ville have været sigtet såfremt barnet var fyldt 15 år jf. § 821 f. Bestemmelsen indførtes under Folketingets behandling ved Justitsministerens forslag, idet der ved Folketingets vedtagelse den 16. marts 2004 af L 23 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Offentlighed i retsplejen) var gennemført en ændring af reglerne om aktindsigt.

Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet har nu afgivet betænkning nr. 1508/2009, hvor forskellige initiativer til forebyggelse og begrænsning af ungdomskriminalitet overvejes. Det af kommissionen fremsatte lovforslag indeholder ikke ændringer af retsplejelovens kapitel 75 b, og har således ikke umiddelbart betydning for nærværende analyse. Dog lader det til at man i forlængelse af betænkningen drøfter det hensigtsmæssige i at nedsætte den kriminelle lavalder, hvilket formentlig vil medføre en konsekvensændring af kapitel 75 b.

Retsplejelovens kapitel 75 b er et positivt tiltag i den forstand, at det nu er muligt at udfinde den relevante hjemmel for de forskellige efterforskningskridt, således at barnets retsstilling nu er fastlagt ved lov. Heroverfor må dog anføres, at kapitlet rummer en række problemstillinger, som stik mod hensigten med kapitlet reelt fører til at barnet har en svagere retsstilling eller der bliver lagt unødige hindringer i vejen for politiets efterforskningsarbejde.

Det væsentlige problem relaterer sig klart til spørgsmålet om hvorvidt et barn kan sigtes. Udvalget konkluderede dette på baggrund af en uklar teoretisk analyse og en yderst sparsom retspraksis. Såfremt der tages udgangspunkt i, at sigtelsen dels er en meddelelse om et mistankegrundlag af en vis styrke mod den pågældende samt en betrykning af den mistænkte retsstilling overfor politiet, forekommer det vanskeligt at hævde at selve sigtelsen er indgribende i en sådan grad at det ikke kan tåles af et barn²⁷. Uden særlig lovregulering må politiet som en naturlig følge af det almindelige proportionalitetsprincip forventes at sikre at tilbageholdelse, afhøringer m.v. sker så skånsomt som muligt under hensyntagen til sikkerheden og efterforskningen. I praksis må det væsentlige argument mod at have mulighed for at sigte et barn under 15 år bestå i sigtelsens stigmatiserende virkning. Når den 14-årige afhentes af en patrulje efter at f.eks. personalet i en butik har grebet barnet i at forsøge at stjæle, vil dette dog utvivlsomt opleves ganske stigmatiserende uanset om det sker som mistænkt efter de gældende regler eller som sigtet, hvorfor dette hensyn næppe kan tillægges reel betydning. Såfremt der var mulighed for at sigte barnet, ville en væsentlig del af behovet for retsplejelovens kapitel 75 b reelt ikke være til stede, idet der da allerede ville være fastlagt hvorledes barnet i så fald kunne forventes forsvarerbeskikkelse, adgang til sagens akter m.v. En grundigere analyse og begrundelse af hvorledes udvalget når frem til, at barnet ikke kan sigtes, havde således været formålstjenlig.

Såfremt barnet kunne sigtes, ville sagen blot afsluttes ved barnet i medfør af retsplejelovens § 721 meddeltes påtaleopgivelse med henvisning til at der på grund af barnets alder ikke kan forventes at ske

²⁶ Bet. 1431/2003, p. 127.

²⁷ I erstatningsager i medfør af retsplejelovens kapitel 93 a afvises det således som hovedregel at yde erstatning for en sigtelse, idet en sigtelse er en betrykning af den mistænkte retsstilling og således til fordel for den pågældende, hvorefter der ikke er anledning til at yde erstatning for sigtelsen jf. Anklagemyndighedens Årsberetning 1998-1999, bind 2, p. 43 jf. betænkning nr. 801/1977, p. 25 f.

domfældelse. Efter de nugældende regler, hvor sigtelse ikke er mulig, må sagen i stedet henlægges i medfør af retsplejelovens § 749²⁸.

Konkret må det også konkluderes at de nu gældende regler medfører flere uhensigtsmæssigheder.

For det første forekommer det ikke hensigtsmæssigt at politiet er afskåret fra at opbevare fotos, fingeraftryk og DNA fra barnet. Opbevaringen er efter de almindelige regler alene mulig såfremt sigtelsen vedrører et forhold, som efter loven kan give fængsel i mindst et år og seks måneder, ligesom politiet skal destruere fotos såfremt påtale opgives. De simple formueforbrydelser opfylder ikke kriminalitetskravet jf. straffelovens § 285, og registreringen ville herefter i praksis formentlig oftest vedrøre vold, ildspåsættelse, røveri og sædelighedsforbrydelser. Et barn under 15 år, som med rimelig grund kan mistænkes for sådan kriminalitet kan frygtes at have påbegyndt en kriminel løbebane, således at den pågældende også efter at være fyldt 15 år formentlig vil begå yderligere kriminalitet. Af hensyn til opklaringen af den efterfølgende kriminalitet kunne registrering af den pågældendes fingeraftryk og DNA være hensigtsmæssig allerede første gang barnet mistænkes for disse grovere forbrydelser. Endvidere må det også af hensyn til opklaringen og den sociale indsats indtil barnet fylder 15 år være hensigtsmæssigt, at barnet kan knyttes til al relevant kriminalitet, uanset om dette sker ved vidners forklaringer eller ved udfinding af f.eks. DNA på gerningsstedet.

Heroverfor kan det med henvisning til Marper-dommen²⁹ hævdes, at registreringen er et uproportionalt indgreb i retten til privatliv, idet der ikke kan gøres et strafansvar gældende mod barnet. Denne konkrete afvejning af retten til privatliv overfor behovet for at have et effektivt redskab til rådighed i opklaringsarbejdet er allerede under behandling ved det fremsatte lovforslag, hvor dette eventuelt kunne afvejes ved at foreslå at alle registreringer af fingeraftryk og DNA slettes når den pågældende fylder f.eks. 18 år eller efter en bestemt periode på f.eks. 3 år såfremt der ikke er begået nye forhold efter det fyldte 15. år. Samlet kan det hævdes at barnets ret til at undgå registrering efter de gældende regler er for vidtgående, henset til det eksisterende kriminalitetskrav og behovet for at kunne opklare yderligere forhold uanset om barnet begår nye forhold før eller efter barnet fylder 15 år.

For det andet medfører den nugældende praksis at der ikke sker registrering i Kriminalregistrets efterforskningsdel, idet en registrering forudsætter at der er sket sigtelse. Når politiet senere møder den unge, vil denne herefter fremstå som "Ukendt i KR" når betjentene forespørger herom. Særligt i relation til vold og våben kan dette vise sig ganske uhensigtsmæssigt, idet en oplysning om flere påtaleopgivelser for vold vil kunne tjene som advarsel til politifolkene i forhold til egen sikkerhed, ligesom oplysninger om at den pågældende tidligere har været mistænkt og sigtet for ligeartet kriminalitet kan være afgørende for efterforskningen. Foranlediget heraf har der været rettet mundtlig henvendelse til en enkelt politikreds med forespørgsel om hvorledes børns kriminalitet registreres. Det er her oplyst, at der enten ingen registrering sker, idet barnet blot afleveres til forældrene, eller der sker en registrering af episoden i POLSAS. I enkelte tilfælde ses sigtelse rejst, men dette kan dog som udgangspunkt ikke føre til registrering i Kriminalregisteret med mindre en konkret vurdering medfører at dette findes nødvendigt jf. bekendtgørelse nr. 218 af 27. marts 2001 om behandling af personoplysninger i Det Centrale Kriminalitetsregister, bilag 2, afsnit 11³⁰. Kredsen havde endvidere konstateret at denne uregelmæssige praksis hav-

²⁸ Det må således bero på en fejl, når Smith m.fl. (Smith, 2008) på side 158 anfører at der skal ske påtaleopgivelse i medfør af § 721 når den mistænkte er under 15 år, idet en modsætningstolkning af § 749 giver at påtaleopgivelser er forbeholdt de tilfælde, hvor der er rejst sigtelse. Eva Smith er forespurgt herom ved mail af 22. oktober 2009, henvendelsen ses ikke at være besvaret.

²⁹ En mere detaljeret gennemgang af dommen kan findes i afsnit 2.4.

³⁰ Det bemærkes, at gerningsmanden i U 2009.315 V, som dømtes for at have begået drab som 15-årig, ikke var kendt i Kriminalregisteret på trods af at den refererede personundersøgelse omtalte betydelig kriminel virksomhed indtil den pågældende fyldte 15 år. Det må herefter konkluderes, at der kun undtagelsesvis sker notering i Kriminalregisteret såfremt den pågældende ikke er fyldt 15 år, hvilket da også understreges af at kredsen i hvert enkelt tilfælde må anmode Rigspolitichefen om at foretage vurderingen og om muligt registreringen.

de givet anledning til konkrete problemer i sager hvor mindreårige havde begået omfattende kriminalitet og således var ganske godt kendt af de lokale betjente og en medicinsk undersøgelse efterfølgende fastslog, at de pågældende var fyldt 15 år, og således ikke som antaget straffrie. I forbindelse med forberedelse af tiltalerejsning ønskede man nu at medinddrage flest mulige tidligere forhold. Dette havde vist sig ganske kompliceret, idet flere forhold enten slet ikke var registreret eller måske blot registreret med en kort notits i POLSAS eller døgnrapporten, og det var derfor på nuværende tidspunkt særdeles vanskeligt at fastlægge de konkrete omstændigheder og udfinde relevante vidner. Såfremt der konsekvent var rejst sigtelse med deraf følgende iagttagelse af administrative procedurer, havde det utvivlsomt været langt lettere at efterforske de pågældende sager. Hertil skal endvidere bemærkes, at en oplysning om strafbarhed som følge af den ændrede aldersfastsættelse formentlig ville have muliggjort sagens genoptagelse i medfør af retsplejelovens § 975, og den pågældende ville derfor ikke kunne beskytte sig bag to-måneders fristen for omgørelse efter § 724.

For det tredje er barnet og forældrene på grund af den manglende sigtelse afskåret fra at fremsætte anmodninger om yderligere efterforskning i medfør af retsplejelovens § 746. Havde der været hjemmel til at fremsætte en sådan anmodning, måtte den konkrete stillingtagen selvsagt bero på en konkret vurdering af sagen, hvor det oftest vil have formodningen imod sig at der kan opnås kendelse om yderligere efterforskning idet barnet jo netop ikke kan straffes. Men særligt i sager, hvor den udøvede kriminalitet er begået af flere i fællesskab og der derfor kan være anledning til at efterforske den enkeltes rolle yderligere af hensyn til såvel strafansvar overfor andre medvirkende som den indbyrdes fordeling af et eventuelt erstatningsansvar, kan en forhåndsudelukkelse fra at fremsætte anmodning om yderligere efterforskning vanskeligt ses som en styrkelse af barnets retsstilling.

For det fjerde medfører de nugældende regler, at barnet og forældrene kan få adgang til sagens akter efter samme regler som sigtede. Denne adgang forudsætter dog, at mistankegrundlaget mod barnet har en sådan karakter at barnet ville have været sigtet såfremt barnet ville have været fyldt 15 år. Dette skøn er, som anført af Kruize (Kruize, 2004:43-48), meget konkret, individuelt og baseret på mange forskellige hensyn. Det må anses for problematisk, at en grundlæggende ret som aktindsigt er baseret på et så usikkert og subjektivt funderet skøn. Såfremt politiet afviser at give aktindsigt med henvisning til at mistankegrundlaget ikke er tilstrækkeligt til at barnet ville være sigtet hvis barnet havde været fyldt 15 år, må forældrene herefter påklage afgørelsen til statsadvokaten. Med mindre politiet helt oplagt har foretaget et fejlskøn, vil statsadvokaten formentlig alene omgøre politiets afgørelse såfremt forældrene kan redegøre for hvorfor mistankegrundlaget mod barnet er stærkt nok til at der ville være rejst sigtelse. Forældrene vil derfor reelt blive presset til styrke mistankegrundlaget mod barnet for at opnå adgang til sagens akter. Dette har naturligvis ikke betydning i forhold til en straffesag, hvor barnet jo ikke kan straffes, men kan vise sig at have afgørende betydning i en efterfølgende civil erstatningssag. Dette resultat kan ikke være tilfredsstillende, og kan således heller ikke ses som en styrkelse af barnets retsstilling i forhold til at barnet blot som alle øvrige mistænkte ville blive sigtet såfremt grundlaget fandtes at være til stede.

Endelig medfører de nugældende regler, at barnet ikke har mulighed for en privat antaget advokat svarende til sigtedes ret til en privat antaget forsvarer. Idet der kun i ganske særlige tilfælde er hjemmel til at beskikke en advokat, og retten til uden beskikkelse at have en privat antaget forsvarer forudsætter at den pågældende er sigtet jf. retsplejelovens § 729 a jf. § 730, vil det modsætningsvis gælde, at der ikke er hjemmel til at benytte en privat antaget advokat. Henset til udvalgets i øvrigt fornuftige argumenter om at undgå en procesliggørelse af sagen, og at barnet under afhøring i øvrigt som altovervejende hovedregel har såvel sociale myndigheder som forældre ved sin side, vil det næppe have større betydning under selve afhøringen af barnet. Ud over de almindelige retssikkerhedsmæssige overvejelser om at advokatbistand må antages at være en betrykning af barnets retsstilling, har dette i stedet særligt betydning i relation til spørgsmålet om aktindsigt. Som ovenfor anført vil barnet og barnets forældre, så-

fremt betingelserne i øvrigt er opfyldte, kunne opnå adgang til sagens akter på samme måde som den sigtede efter retsplejelovens § 729 b og § 729 d jf. § 821 g. I forhold til den sigtede har politiet mulighed for at begrænse adgangen til aktindsigt, mens forsvareren som udgangspunkt blot vil få pålæg om ikke at udlevere de pågældende oplysninger til sigtede. Samlet vil den sigtede med en forsvarer, uanset om denne er valgt eller beskikket, således have bedre mulighed for at sikre at alle relevante oplysninger indgår i forberedelserne af den sigtedes forsvar, og ved at afskære barnet fra at benytte en privat antaget forsvarer vil barnet således også på denne måde have en ringere retsstilling end den sigtede.

Samlet er der således flere grunde til at betvivle at barnets retsstilling er særligt sikret ved at barnet ikke kan sigtes. På flere punkter ville barnet i realiteten have en bedre retsstilling såfremt barnet var sigtet som alle andre mistænkte, mens det er vanskeligt at påpege hvorledes barnets retsstilling i så fald svækkes.

I forhold til en bredere vurdering af retsstillingen for den mistænkte, som af forskellige årsager ikke findes at skulle sigtes, må det konkluderes at retsplejelovens kapitel 75 b er et mindre vellykket eksempel på hvorledes den mistænkte retsstilling kan betrygges. Således kan det ikke være tilfredsstillende at den mistænkte reelt tvinges til selvinkrimination for at opnå adgang til akterne. Ligeledes kan det ikke være tilfredsstillende, at det er vanskeligere for den mistænkte at opnå en beskikket advokat mens der samtidig blokeres for en privat antaget forsvarer. Endelig må det også for den mistænkte være utilfredsstillende at der ikke er mulighed for retsprøvning af yderligere efterforskningstiltag, særlig når der måtte være flere mistænkte over og under 15 år involveret eller der i øvrigt forventes et erstatningskrav fra forurettede. For politiet og hermed reelt også for forurettede er det ligeledes utilfredsstillende at opklaringen af den pågældendes øvrige kriminalitet besværliggøres gennem et forbud mod opbevaring af fingeraftryk og DNA, ligesom den manglende registrering i Kriminalregisteret både besværliggør efterforskningen og kan udsætte betjentene for en unødvendig sikkerhedsrisiko.

Samtidig ses forbuddet mod at sigte et barn under 15 år ikke at give barnet en bedring af retsstillingen ud over hvad der i øvrigt gælder efter straffelovens § 15 og den normale anvendelse af proportionalitet i politiets virksomhed. Forbuddet er kommet i stand efter en ganske kortfattet og overfladisk behandling i betænkningen, og må det samlet konkluderes at de særlige regler for indgreb mod mistænkte under 15 år ikke kan anses for at være et tilfredsstillende bud på hvorledes retsstillingen betrygges for en mistænkt, som ikke sigtes.

4.3 Særmyndigheders undersøgelse af borgeres strafansvar

Særlovsmyndigheder har gennem særlovgivningen fået forskellige muligheder for at udøve tvangsindgreb overfor borgere som en del af særlovsmyndighedens tilsynsvirke. Justitsministeriet fandt, at en nærmere gennemgang af forvaltningens muligheder for anvendelse af disse indgreb og fastsættelse af overordnede principper for tvangsindgrebenes anvendelse kunne være ønskelig. Retssikkerhedskommissionen blev derfor nedsat i februar 2002, og fik i opdrag at bl.a. overveje hvorledes sådanne overordnede principper kunne fastsættes samt at udarbejde et udkast til et samlet regelsæt for myndighedernes adfærd under gennemførelsen af disse tvangsindgreb.

Resultatet af kommissionens arbejde forelå ved betænkning nr. 1428/2003, som siden førte til lovforslag nr. 96 af 26. november 2003 om Retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. Lovforslaget resulterede i lov nr. 442 af 9. juni 2004 om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter.

Kommissionens lovudkast indeholdt et forslag til regler, hvorved retsstillingen for den borger, som måtte være mistænkt for et strafbart forhold, fastlagdes således at forvaltningen fik mulighed for at ud-

øve sin virksomhed uden at borgeren tvingedes til at medvirke ved opklaringen af sin egen forbrydelse eller der i øvrigt kunne ske omgåelse af strafferetsplejens regler. Forholdet mellem særlovgivningen og strafferetsplejen blev foreslået reguleret ved lovudkastets § 9, mens retten til at ikke inkriminere sig selv blev foreslået reguleret ved lovudkastets § 10. Ved lovbehandlingen præciseredes de nærmere regler for hvorledes forvaltningen kunne fortsætte sin myndighedsudøvelse uden at herved omgå strafferetsplejens regler eller selvomkrimeringsforbudet ved at ordet "alene" udgik af de to bestemmelsers stk. 2³¹.

Den endelige udformning og den nærmere fortolkning af §§ 9 og 10 har siden været kritiseret for at være i strid med grundlæggende strafferetlige regler³² og for at gå unødigt langt i beskyttelsen af den mistænkte³³.

Efter § 9 skal indgreb som udgangspunkt gennemføres efter strafferetsplejens regler såfremt en enkeltperson eller juridisk person med rimelig grund mistænkes for at have begået en strafbar lovovertrædelse. Af betænkningen fremgår således, at "rimelig grund" indebærer at mistanken skal være baseret på fornødne konkrete objektive oplysninger, hvorfor en generel antagelse om særlige problemer i en bestemt branche eller virksomhedstype ikke er tilstrækkelig. Det er således heller ikke tilstrækkeligt at en medarbejder eller nabo oplyser om uregelmæssigheder i virksomheden, idet myndigheden da kan udøve sine beføjelser til at undersøge om oplysningerne kan støttes af konkrete objektive fund hos virksomheden³⁴.

Lovens § 10 afskærer som udgangspunkt myndighedens mulighed for at pålægge en borger at oplyse sin sag under trussel om straf for manglende medvirken såfremt der er en "konkret mistanke" om at borgeren har begået en strafbar lovovertrædelse. "Konkret mistanke" skal forstås som en mistanke, der indenfor strafferetsplejen ville være tilstrækkelig til at rejse sigtelse eller tillægge vedkommende en sigtets rettigheder. Herved forstås omstændigheder, spor m.v., som på et objektivt grundlag og med rimelighed kan tale for vedkommendes mulige skyld³⁵.

Kommissionens foreslår således at "skæringstidspunktet" for at lade sagen overgå fra særlovgivningen til strafferetsplejen skal fastlægges allerede ved det tidspunkt, hvor der på baggrund af konkrete objektive oplysninger opstår en konkret mistanke mod den pågældende. Kommissionen anførte, at dette tidspunkt må anses for at være bedst i overensstemmelse med EMRK og i øvrigt i overensstemmelse med gældende dansk praksis³⁶. Kommissionen henviste i den forbindelse til at det ved vedtagelsen af nyere lovgivning var dette kriterie, der var anvendt. Kommissionen afviste således at anvende myndighedens politianmeldelse af borgeren som skæringstidspunkt, sådan som det ellers var foreslået i betænkning nr. 1039/1985.

Loven er siden fulgt op af en vejledning fra Justitsministeriet³⁷. Vejledningens punkt 91 gentager kravet om, at mistanken skal baseres på fornødne konkrete, objektive oplysninger, og at der således er tale om en konkret vurdering af den enkelte situation. Vejledningen anfører ligeledes at den pågældende myndighed selv må foretage denne vurdering, idet det præciseres at spørgsmålet i almindelighed ikke bør overgives til politiet.

³¹ LFB 2004-05-27 nr. 06, ændringsforslag nr. 4 og 5 med tilhørende bemærkninger.

³² U 2004B.77

³³ U 2004B.59

³⁴ Bet. 1428/2003, kapitel 9, bemærkninger til § 9, stk. 1.

³⁵ Bet. 1428/2003, kapitel 9, bemærkninger til § 10, stk. 1.

³⁶ Bet. 1428/2003, afsnit 7.6.4.6.

³⁷ Vejledning nr. 9686 af 22. december 2004

Henset til, at betænkningen henviser til at mistankegrundlaget skal svare til hvad der kunne føre til sigtelse, samt at politiet i modsætning til særmyndigheden har erfaring og ekspertise til at vurdere om mistankegrundlaget er stærkt nok til en sigtelse, kan vejledningens formulering således forekomme at være ganske usædvanlig. Den valgte formulering skal da formentlig også nærmere ses i lyset af at man ikke vil risikere at særmyndighed og politiet kan fristes til at omgå strafferetsplejens regler ved at politiet på det aktuelle tidspunkt finder at sagen ikke er tilstrækkelig til en straffesag hvorfor særmyndigheden med sine noget mere smidige muligheder for at undersøge borgerens forhold først skal sikre at sagen oplyses yderligere inden den igen forelægges politiet. Ligeledes beror kompetencen til at afvise en anmeldelse i medfør af retsplejelovens § 749, stk. 1, fortsat ved politiet. Justitsministeriets vejledning er siden fulgt op af RI 4/2005, hvor Rigsadvokaten ligeledes udtaler at vurderingen af om et givent forhold bør henføres under strafferetsplejen i første omgang bør ske ved særlovsmyndigheden uden forelæggelse for politiet, idet politiet efter modtagelse af en anmeldelse vil foretage sædvanlig sagsbehandling og herunder vurdere om betingelserne for at gennemføre et givent tvangsindgreb er til stede.

Spørgsmålet om hvornår lovens §§ 9 og 10 skal anvendes blev igen aktuelt ved revisionen af loven. Ved revisionen foreslog Justitsministeren således, at lovens anvendelsesområde udvides til at også omfatte indgreb, som foretages efter indhentet retskendelse. I lovforslagets bemærkninger fandt ministeriet anledning til at overveje om lovens § 9 kunne være til hinder for at Konkurrencestyrelsen fortsat kunne foretage den nødvendige kontrol på konkurrenceområdet. I afsnit 3.2.2.3.2 gentages, at en "rimelig grund" til mistanke skal være baseret på fornødne konkrete, objektive oplysninger i den pågældende sag. En mistanke baseret på en fornemmelse af, at der kan være "noget galt" er således ikke tilstrækkeligt til at falde ind under § 9, stk. 1, ligesom det ved en anmeldelse fra medarbejdere, konkurrenter eller andre må bero på en konkret vurdering, om mistanken er baseret på "rimelig grund". Det præciseres endvidere, at en anmeldelse i sig selv ikke er tilstrækkelig til at der kan være mistanke med "rimelig grund", hvis anmeldelsen ikke indeholder konkrete oplysninger om de pågældende forhold. Herefter blev lovens anvendelsesområde udvidet som foreslået ved lov nr. 525 af 6. juni 2007.

Idet anvendelsen af tvangsindgreb således alene er mulig for forvaltningen frem til det tidspunkt, hvor der er rimelig grund til at mistænke en person for en strafbar lovovertrædelse, og kriteriet herfor i øvrigt er oplyst at være det samme hvorved der antages at være grundlag for at sigte den pågældende, må det herefter også lægges til grund at retssikkerhedslovens mistankegrundlag er retningsvisende for hvornår strafferetsplejen generelt finder anvendelse og således også for hvornår politet bør sigte en person uanset om sigtelsen beror på et forudgående tvangsindgreb fra forvaltningens side.

Forarbejderne til såvel den oprindelige lov som revisionsloven og den i medfør af loven fra Justitsministeriet udsendte vejledning gentager ganske mange gange at en anmeldelse i sig selv ikke kan danne grundlag for at borgeren med rimelig grund kan mistænkes. En mistanke må som udgangspunkt baseres på konkrete, objektive oplysninger. En mistanke, som alene baseres på anmeldelsen, må herefter også forudsætte at anmeldelsen ledsages af fornødne konkrete, objektive oplysninger.

I almindelige straffesager vil forurettede ikke altid være i stand til at indgive en sådan anmeldelse mod en konkret gerningsmand. Ved vold, sædelighedsforbrydelser og en del af formueforbrydelserne vil det almindeligvis være enkelt at konstatere at der må antages at være sket en strafbar lovovertrædelse, som forfølges af det offentlige, hvorefter politiet vil iværksætte en efterforskning. Men selv hvis anmeldelsen suppleres af oplysninger om den formodede gerningsmands identitet, vil det ofte ikke være tilstrækkelig til at den pågældende med rimelig grund kan mistænkes for den pågældende lovovertrædelse, hvorfor politiet da også i en del af disse sager ikke sigter den pågældende men alene afhører den pågældende med sigtedes rettigheder. Såfremt den pågældende konstateres i besiddelse af koster, har skader på knoer eller på anden vis kan knyttes til det anmeldte forhold, vil politiet ofte skride til sigtelse, svarende til at de nu fremkomne objektive, konkrete oplysninger giver "rimelig grund" til at mistænke den pågældende.

I disse tilfælde svarer politiets fremgangsmåde således i det væsentlige til hvad der ved fremlæggelsen af retssikkerhedsloven var forudsat at være grænsen for strafferetsplejen.

Efter denne forståelse af hvornår sigtelse bør rejses, må Smith m.fl. ligeledes læses med en betydelig forsigtighed. Således anføres det (Smith m.fl, 2008:p. 186) at:

”Er det uklart, hvorvidt der er begået en forbrydelse, f.eks. ved en anmeldelse fra en kunde, der føler sig snydt i en handel, men klart hvem sælgeren og dermed gerningsmanden i givet fald er, bør denne mistænkte betragtes som sigtet. Hvis det er klart, at der foreligger en forbrydelse, men der er tvivl om, hvilken person blandt flere mulige der kan have begået forbrydelsen, afhænger sigtelsen af, at der sker en indskrænkning af personkredsen til at omfatte nogle få personer. Er der derimod tale om, at personkredsen fra begyndelsen kun omfatter nogle få personer, bør disse betragtes som sigtede. Hvis den mulige gerningsmand skal søges i en ubestemt personkreds, men anmelder har peget på en mulig gerningsmand, bør denne betragtes som sigtet, såfremt udpegningen underbygger dette.”

Det første eksempel er i direkte modstrid med gældende retspraksis jf. U 1999.1901V, hvor Told- og Skatteregionen havde anmodet politiet om at rejse tiltale for skatteunddragelse. Politiet fandt ikke det fremlagte materiale tilstrækkeligt til at indlede en efterforskning, og meddelte derfor regionen at der kunne træffes beslutning om efterforskning af sagen når regionen måtte have indhentet oplysninger om skatteyderen ved et navngivent aktieselskab. Da disse oplysninger forelå, besluttede politiet at indlede efterforskning i sagen. Forsvarsadvokaten påstod herefter politiet at anerkende at beviserne fra selskabet var indhentet ulovligt, idet advokaten gjorde gældende at politiet efter modtagelse af anmeldelsen havde pligt til at forestå efterforskningen, og den fremsatte anmodning til regionen således var en omgåelse af strafferetsplejen idet politiet ikke ved første henvendelse fra regionen havde truffet beslutning om at afvise at indlede efterforskning. Heroverfor gjorde anklagemyndigheden gældende, at det er overladt politiet at skønne over hvorvidt en anmeldelse bør føre til at efterforskning indledes, samt at strafferetsplejen først finder anvendelse når politiet måtte træffe beslutning om at indlede efterforskning. Landsretten udtalte herefter, at idet der ikke var truffet beslutning om at indlede en efterforskning, kunne beviserne indhentet af regionen ikke anses for at være tilvejebragt som led i politiets efterforskning hvorfor der ikke forelå en omgåelse af retsplejelovens regler ved at politiet havde overladt efterforskningen til regionen.

I sagen har forsvareren således i det væsentlige argumenteret som Smith m.fl. ved at påstå at der er grundlag for at meddele sigtelse alene fordi der indgives en anmeldelse vedlagt et relevant materiale. Såvel byret som landsret afviste denne opfattelse, idet en opfattelse svarende til forarbejderne til retssikkerhedsloven lagdes til grund, hvorefter det måtte bero på en konkret vurdering om det ved anmeldelsen oplyste måtte anses for tilstrækkeligt til at antage, at der var tale om et strafbart forhold. Lignende resultater ses i øvrigt i U 2004.930 V, hvor det afvistes at en anonym henvendelse uden oplysninger om andre omstændigheder kunne begrunde et mistankegrundlag hvorved der var mulighed for at foretage ransagning.

For så vidt angår de øvrige dele af det fra Smith citerede, gælder ligeledes at forarbejderne til retssikkerhedsloven anfører, at en generel opfattelse af at ”der er noget galt” i en branche ikke er tilstrækkeligt mistankegrundlag, ligesom en anmeldelse fra en kunde eller medarbejder med oplysninger om ulovlige aktiviteter i en virksomhed ikke i sig selv kan antages at være tilstrækkeligt mistankegrundlag idet dette dog beror på en konkret vurdering af oplysningerne. Ved denne opfattelse af hvornår mistankegrundlaget er stærkt nok til en sigtelse, forekommer det vanskeligt at konkludere at der skal rejses sigtelse mod hele personkredsen alene fordi anmelder oplyser, at den formodede gerningsmand skal findes i den pågældende personkreds. Samme resultat nås, såfremt anmelder oplyser at have en formodning om at en konkret person er den formodede gerningsmand.

Retssikkerhedslovens forarbejder udmærker sig således ved at give et godt bud på hvornår en mistanke må betragtes som styrket i en grad så den pågældende skal sigtes. Af såvel lovteksten som forarbejderne ses endvidere, at den mistænkte skal have behørig vejledning svarende til hvad der gives til den sigtede for så vidt angår retten til at undlade at inkriminere sig selv.

Det forudsættes dog også, at en myndighed kan have behov for at følge en konkret henvendelse om specifikke forhold op med en undersøgelse af de faktiske omstændigheder. Med mindre henvendelsen er meget konkret og overbevisende, er der efter forarbejderne fortsat mulighed for at myndigheden kan foretage en undersøgelse ved anvendelse af de i den relevante særlov fastsatte beføjelser uden at den pågældende borger eller virksomhed af den grund skal anses som mistænkt, således at myndigheden skal lade sagen efterforske ved politiet³⁸.

I almindelige strafferetlige sager vil politiets dispositioner i relation til selve opklaringen af sagen være omfattet af strafferetsplejen, og der er derfor ikke anledning til at overveje om en sag skal behandles efter en særlov eller efter retsplejelovens regler. Dette kan dog ikke automatisk medføre, at alle blot perifert involverede personer også skal sigtes således som anført af Smith m.fl., idet der også må være indrømmet politiet en vis margin til at undersøge om en anmeldelse i det hele taget er baseret på et strafbart forhold, ligesom politiet må have en mistanke af en vis styrke mod en konkret person før der kan være anledning til at sigte personen. Dette er selvsagt særligt relevant hvis sigtelsen ikke blot medfører at sigtede nu har sigtedes rettigheder, men også risikerer at blive fritstillet fra sit arbejde eller sigtelsen på anden måde må antages at være særligt indgribende i den pågældendes forhold. Dette svarer i det væsentlige til den daglige praksis hos politiet og svarer således i det væsentlige også til en analog anvendelse af retssikkerhedslovens bestemmelser og forarbejder.

4.4 Juridiske personers strafansvar

Udgangspunktet for behandlingen af straffesager mod juridiske personer er Straffelovrådets betænkning nr. 1289/1995 vedrørende juridiske personers bødeansvar. Betænkningen førte til indsættelse af kapitel 5 i straffeloven vedrørende strafansvar for juridiske personer. Straffelovrådet fandt dog, at det ikke var muligt at formulere en lovbestemmelse, som på en generel og principiel måde anviste prioritetsforholdet mellem virksomhedsansvar og individuelt ansvar³⁹. Rigsadvokaten udsendte herefter meddelelse om valg af ansvarssubjekt i sager om virksomhedsansvar⁴⁰, som i praksis anvendes som grundlaget for valg af straffesubjekt.

Udgangspunktet er herefter, at tiltale skal rejses mod virksomheden som sådan. Dette er særligt klart når lovovertrædelsen er begået af økonomiske grunde, den udviste uagtsomhed ikke er graverende eller hvis forholdet er begået af underordnet personale i virksomheden⁴¹. Heroverfor slår meddelelsen fast, at tiltale endvidere skal rejses mod ledelsen såfremt denne har handlet forsætligt eller udvist grov uagtsomhed, mens tiltale som udgangspunkt ikke skal rejses mod underordnede ansatte med mindre der foreligger ganske særlige omstændigheder⁴². Resultatet bliver således at det straffrie handlerum udvides

³⁸ Det bemærkes, at de praktiske problemer i relation til dette spørgsmål er udførligt behandlet ved U 2004B.59 og U 2004B.77, ligesom forarbejderne til ændringsloven behandler samme spørgsmål. Den i øvrigt ganske berettigede kritik er særlig relevant i forbindelse med de praktiske vurderinger af om sagen skal behandles af særlovsmyndigheden eller politiet, og anfægter således ikke det teoretiske udgangspunkt som anført.

³⁹ Bet. 1289/1995, p. 122.

⁴⁰ RM 5/1999

⁴¹ RM 5/1999, punkt 2.1.

⁴² RM 5/1999, punkt 2.2.1.

for underordnede ansatte i forhold til i hvilket omfang den underordnede ansatte ville blive straffet for de samme lovovertrædelser såfremt de var begået som privatpersoner (Lund Madsen, 2009:322).

Særligt for ledelsen kan det fremstå som et specifikt problem om ledelsen kan betragte sig som personligt sigtede når selskabet sigtes. Problemet er overskueligt hvis den strafbare handling er begået forsætligt af selve ledelsen, mens en medarbejders handlinger som altovervejende hovedregel ikke kan medføre et personligt strafansvar for ledelsen. Selvsagt vil medarbejderes abnorme handlinger udenfor virksomhedens almindelige drift ligeledes ikke medføre at hverken selskabet eller ledelsen sigtes.

Problemet bliver mere kompliceret når et selskab ifalder strafansvar på grund af kumulerede eller anonyme fejl, som kan opstå ved at mange strafbare handlinger er formuleret som undladelsesdelikter. I disse tilfælde kan selskabet ifalde strafansvar, når fejlen opstår som følge af mangelfuld tilrettelæggelse og kommunikation indenfor virksomheden⁴³. Dette kunne f.eks. være tilfældet ved en arbejdsulykke, hvor det blandt andet efterforskes om ulykken helt eller delvist skyldes ledelsens ufuldstændige kontrol og mangelfulde tilsyn med de ansatte. Der kan i disse tilfælde med betydelig vægt argumenteres for, at ledelsen formentlig ikke vil kunne ifalde strafansvar på grund af kravet om at ledelsen skal have handlet groft uagtsomt jf. RM 5/1999, afsnit 2.2.1 (Lund Madsen, 2009:333). Heroverfor kan hævdes, at hvis efterforskningen blandt andet undersøger om det strafbare forhold kan knyttes til ledelsens ufuldstændige kontrol og mangelfulde tilsyn for så vidt denne må fremstå som en groft uagtsom tilsidesættelse af ledelsens almindelige tilsynsforpligtelse, da vil den korrekte fremgangsmåde være at forud for afhøringen af ledelsen bør den vejledes om indholdet af retsplejelovens § 752, stk. 1, således at ledelsen er bekendt med retten til ikke at besvare spørgsmål.

Samtidig udvides det straffrie område for ledelsen og ejerkredsen, idet der som udgangspunkt ikke er grundlag for at indlede en strafferetlig forfølgning af ledelsen såfremt et selskab går konkurs, med mindre der i øvrigt er grundlag for at sigte ledelse eller ejerne på grund af forsætlige eller groft uagtsomme forhold⁴⁴. Såfremt selskabets ejerkreds vurderer at omkostningerne ved at betale den forventede bøde overstiger omkostningerne ved at flytte aktiver og drift over i et nyt selskab, vil det således være muligt at undgå strafansvaret ved at lade det sigtede selskab gå konkurs.

Retssikkerhedslovens forarbejder tager ikke stilling til valg af straffesubjekt når mistænkte er en juridisk person, men behandler spørgsmålet om hvem der beskyttes af forbudet mod selvinkriminering jf. lovens § 10. Kommissionen overvejede to modeller, således at der enten kunne ske fuld identifikation mellem den juridiske person og alle fysiske personer med tilknytning til den juridiske person eller der af den juridiske person udpeges en repræsentant, som herefter var beskyttet mens øvrige ansatte m.v. kunne betragtes som almindelige vidner. Kommissionen tog ikke stilling til hvilken model, der måtte være mest hensigtsmæssig⁴⁵. Justitsministeriet har herefter fundet det mest hensigtsmæssigt at der sker fuld identifikation mellem den juridiske person og alle fysiske personer med tilknytning til den juridiske person⁴⁶.

Dette synspunkt, som er angrebet i mindretalsudtalelser og U 2004B.77, fører således til, at en medarbejder, der indgiver anmeldelse til særlovsmyndigheden om et formodet ulovligt forhold i virksomheden, herefter ved arbejdsgiverens instruks kan afskæres fra at medvirke ved selv helt enkle undersøgelseskridt som forklaring om tankes indhold eller fremvisning af almindeligt regnskabsmateriale, hvorved der ikke er noget grundlag for at antage at medarbejderen skulle ifalde et straffeansvar. Henset til at disse oplysninger i mange tilfælde ville kunne tilvejebringes ved ransagninger, beslaglæggelser eller an-

⁴³ Bet. 1289/1995, p. 84.

⁴⁴ Bet. 1289/1995, p. 125.

⁴⁵ Afsnit 4.2.4, LFF 2003 11 26 nr. 96.

⁴⁶ Afsnit 4.3.4, LFF 2003 11 26, nr. 96.

dre tvangsindgreb og således alligevel kunne tilvejebringes uden bistand fra den anmeldende medarbejder, forekommer beskyttelsen at være ganske meningsløs og reelt alene processuelt komplicerer undersøgelsen.

Når ansættelsesforholdet ophører, må beskyttelsen ligeledes antages at ophøre for så vidt angår fremtidige forhold men fortsat bestå for så vidt angår forhold begået mens den pågældende var ansat. Dette fremgår dog ikke af forarbejderne, og henset til den ganske særlige retsstilling som er introduceret ved ministeriets opfattelse af den beskyttede personkreds, havde en klar stillingtagen hertil været ønskeligt.

Ligeledes kunne det tænkes at en tidligere ansat med sin viden om virksomhedens forhold kan belyse mulige ulovlige forhold begået efter den pågældende har forladt virksomheden. I et sådant tilfælde kunne særlovsmyndigheden fristes til at forsøge at pålægge en tidligere ansat at afgive forklaring om i øvrigt lovlige forhold for herved at sikre et bedre undersøgelsesgrundlag i forbindelse med undersøgelsen af ulovlige forhold begået efter den pågældende har forladt virksomheden. Det havde været ønskeligt at der også på dette punkt var sket en explicit stillingtagen til rækkevidden af beskyttelsen.

Endvidere forekommer det uheldigt, at der under særlovsmyndighedens undersøgelse er forbud mod at give pålæg til ansatte om at forklare sig, mens der ved sagens overgang til strafferetsplejen alene er beskyttelse til den valgte repræsentant og medarbejderen således kan indkaldes som vidne i straffesagen. Det havde været hensigtsmæssigt at sikre ensartede regler.

For politiet består første indledende skridt således i at afgøre om den, der formodes at være ansvarlig for en strafbar lovovertrædelse, i det hele taget kan betragtes som en juridisk person. Såfremt dette findes at være tilfældet, vil der herefter som altovervejende hovedregel alene være mulighed for at indlede strafferetlig forfølgning mod selskabet, mens ledende medarbejdere og ejere kun kan rammes ved groft uagtsomme eller forsætlige handlinger. Det følger heraf, at sigtelse skal meddeles selskabet ved den udpegede repræsentant, ligesom det må overvejes om der skal rejses sigtelse mod ledelse og ejere. De øvrige medarbejdere kan som udgangspunkt ikke straffes og skal derfor følgelig ikke sigtes.

Herefter må det overvejes om retssikkerhedslovens § 10 har beskyttet den juridiske person mod at særlovsmyndigheden har været i stand til at indhente oplysninger ved medarbejdere, idet politiet under strafferetsplejen ikke er afskåret fra at indhente disse oplysninger ved almindelige afhøringer eller indenretlige forhør.

At selskabet skal sigtes og medarbejderen ikke skal sigtes, fremstår således som det klare resultat. Henset til at der kan være grundlag for at gøre et straffeansvar gældende mod ledelse og ejere, kan der derfor være behov for at vejlede dem efter den almindeligt brugte "melleform" inden afhøringen gennemføres, såfremt det på dette tidspunkt ikke er afklaret om de pågældende måtte have handlet groft uagtsomt eller forsætligt og således bør sigtes. Også i forbindelse med strafferetlig forfølgning af juridiske personer kan mellemformen derfor have sin berettigelse. I forhold til den øvrige strafferetspleje kan retssikkerhedslovens forarbejder ses som en afklaring og inddragelse af almindelig praksis i den konkrete lovgivning, mens samme forarbejder ses at komplicere strafforfølgningen af juridiske personer. Mellemformen skal derfor anvendes med særlig omtanke når det strafbare forhold vedrører en juridisk person og der forud for sagens behandling ved politiet er sket behandling ved særlovsmyndigheden.

5 Bør den mistænkte retsstilling revurderes?

Der er ingen tvivl om at den såkaldte mellemform anvendes regelmæssigt i sager, hvor der er betydelig tvivl om hvorvidt der i det hele taget består et strafbart forhold eller om hvorvidt den udpegede gerningsmand i det hele taget har nogen tilknytning til det anmeldte forhold. I det praktiske politiarbejde er tingene ikke så "sort-hvide", at en person enten er sigtet eller udenfor mistanke.

På baggrund af den gennemførte analyse, må det konkluderes at være ganske uheldigt at beskrive den mistænkte retsstillinger ved formuleringer som "uden sigtelse, men med sigtedes rettigheder" eller tilsvarende. Den mistænkte tillægges ikke på nogen måde særlige rettigheder ud over den generelle ret til at undlade at besvare spørgsmål, og enhver formulering, som giver indtryk af en særlig tildeling af rettigheder må derfor anses som vildledende.

Henset til den regelmæssige brug i det praktiske politiarbejde og det generelle fravær af formelle retsregler, må det også konkluderes at den mistænkte reelt ikke har mulighed for at undersøge sin retsstilling på egen hånd. Allerede af denne grund må det være rimeligt at overveje, om der er behov for en særlig regulering af området.

Endvidere ses begrebet kun yderst sparsomt behandlet i såvel den juridiske teori som i retspraksis, hvor det endda kan konstateres at der er betydelige uoverensstemmelser mellem den juridiske teori og retspraksis. Det er derfor selv med juridisk bistand ikke ukompliceret at undersøge sin retsstilling, hvis man er vejledt om at have sigtedes rettigheder uden at være sigtet. Også af denne grund kunne det være rimeligt at overveje en nærmere regulering af området.

Mellempormen ses også anvendt for at beskytte den mistænkte mod sigtelsens stigmatiserende virkning, ikke mindst i tilfælde hvor sigtelsen på grund af den mistænkte position i offentligheden eller ansættelsesforhold vil være særligt indgribende. Idet disse hensyn i vid udstrækning beror på en subjektiv vurdering hos sagsbehandleren, og det i øvrigt antages at mellemformen ikke løser denne opgave tilfredsstillende, forekommer det derfor også nærliggende at overveje om en regulering af området kan give et bedre grundlag at foretage denne vurdering på.

Der kan argumenteres for, at den mistænkte ikke har behov for en særlig retsstilling idet den pågældende grundet fraværet af sigtelse ikke kan rammes af en strafpåstand, ligesom den pågældende vil blive formelt sigtet såfremt et strafansvar kan gøres gældende. Dette argument er dog ikke fuldt gyldigt, idet den pågældende kan have behov for at imødegå den stigmatisering som den blotte tilknytning til sagen medfører, ligesom den pågældende kan have anledning til at forberede sit forsvar i et eventuelt parallelt civilt søgsmål. Det er derfor ikke uden videre givet at den pågældende ikke kan anses at have en relevant interesse i den politimæssige efterforskning, selv om den pågældende ikke anses for at være hjemfalden til straf.

Særligt må spørgsmålet om bistand og om adgang til sagens akter påkalde sig interesse, idet disse to forhold er altafgørende for den mistænkte muligheder for at varetage sine interesser. Under de nugældende regler er den pågældende afskåret fra at benytte forsvarer, ligesom den pågældende reelt er afskåret fra at opnå adgang til sagens akter.

Det kan overvejes, om der skulle være anledning til at give den mistænkte mulighed for at få bistand ved enten privat antaget forsvarer eller ved en beskikket forsvarer. En sådan ordning kendes allerede ved sager, hvor en betjent anmeldes for et strafbart forhold og herefter kan få beskikket en forsvarer såfremt forholdene taler for dette. Tilsvarende kan barnet under 15 år også i visse tilfælde få beskikket en forsvarer.

Det kan være svært at se argumenterne for at en person ikke skal være berettiget til at antage en privat forsvarer, idet der herved ikke udløses en udgift for det offentlige og der i øvrigt er mulighed for at undtage akter fra forsvarerens sagsadgang ligesom forsvareren kan få pålæg om ikke at videregive oplysninger til sin klient.

Henset til at ikke alle mistænkte har råd til en privat antaget forsvarer, og der i øvrigt kan være sager med en sådan betydning for den pågældende at det ud fra en helhedsvurdering må anses for rimeligt at vedkommende har bistand, kunne det være rimeligt at overveje om der også i visse tilfælde bør være mulighed for at beskikke en forsvarer. Dette kunne f.eks. være tilfældet, hvor den mistænkte kan godtgøre at den politimæssige efterforskning udgør en særlig, konkret belastning af den pågældende, eller hvor sagerne nyder særlig bevågenhed i offentligheden og det derfor generelt kan anses at være særligt belastende at være knyttet til den politimæssige efterforskning. Idet beskikkelse alene sker efter rettens kendelse, og der alene foreslås adgang til beskikkelse i sager hvor den pågældendes tilknytning til sagen kan anses at udgøre en konkret, særlig og individuel belastning af den pågældende, er der ikke grund til at antage at en sådan ordning vil medføre en voldsom stigning i antallet af beskikkelsessager. Det må derfor konkluderes, at den mistænkte retsstilling uden større problemer og væsentlige omkostninger kan betrygges væsentligt ved at give mistænkte en generel adgang til at benytte privat antaget forsvarer, ligesom retstillingen tilsvarende kan betrygges ved at den mistænkte kan få beskikket en forsvarer såfremt den mistænkte kan godtgøre at sagen udgør en konkret, individuel og væsentlig belastning af den pågældende.

Spørgsmålet om mistænkte adgang til sagens akter er straks mere kompliceret idet politiet kan have en interesse i at undgå at vidners forklaringer måtte komme til andre vidners kendskab. Her vil der derfor være vægtige argumenter for at begrænse mistænkte adgang. Der er dog ikke væsentlige argumenter imod at lade den mistænkte få adgang til egne forklaringer, hvorfor en adgang til sagens akter som minimum må omfatte mistænkte egen forklaring. Herudover kan det være rimeligt at have hjemmel til at give mistænkte adgang i videre omfang efter princippet om meroffentlighed, således at dette kan ske efter en konkret vurdering. Men det må findes betænkeligt at uden videre give den mistænkte helt og fuldt adgang til sagens akter førend straffesagen er afsluttet, ligesom der også efter sagens afslutning kan være et beskyttelseshensyn i forhold til vidner eller forurettede hvorefter en begrænsning kan anses at være rimelig. Analysen giver således ikke grundlag for at foreslå en videre adgang til aktindsigt end hvad der allerede gælder efter retsplejelovens bestemmelser. Det må i denne forbindelse bemærkes, at de nugældende regler for adgang til sagens akter når mistænkte er under 15 år må betragtes som helt uacceptable jf. det nærmere anførte under analysen af retstilstanden når mistænkte er under 15 år.

Det skal i den forbindelse også bemærkes, at sigtedes adgang til sagens akter allerede er reguleret ved de nugældende regler. Det kan derfor være rimeligt at overveje, om en mistænkt skal kunne kræve at blive sigtet svarende til at en betjent ved sager om adfærdsklager kan forlange at sagen skal behandles som en straffesag (uagtet at dette ikke uden videre medfører at betjenten herved sigtes). Efter de aktuelt gældende regler kan dette ikke ske, men den mistænkte kan dog fremtvinge politiets stillingtagen til spørgsmålet ved at nægte at udtale sig med mindre dette sker som sigtet.

Der kan argumenteres imod en sådan ret ved at anføre, at den mistænkte ikke bør have mulighed for at forcere politiets behandling af sagen ligesom tildelingen af den sigtedes rettigheder alene bør ske ved politiets vurdering af sagen. Heroverfor kan argumenteres for, at hvis politiet undlader at sigte for at beskytte den mistænkte mod sigtelsens stigmatiserende effekt, da må mistænkte også være den nærmeste til at frasige sig denne beskyttelse. Idet den mistænkte dog allerede nu har mulighed for at afvise at udtale sig med mindre dette sker som sigtet, har den mistænkte reelt allerede mulighed for at frasige sig en sådan beskyttelse, og tilbage står således at det vil være urimeligt at lade den mistænkte forcere politiets behandling af sagen og det må derfor konkluderes at en sådan ret ikke bør tillægges den mistænkte.

Ligeledes kan det overvejes, om der bør etableres hjemmel for at meddele den mistænkte at sagen er endeligt afsluttet for så vidt angår den pågældendes rolle i det strafbare forhold. Herved gives mulighed for at få en endelig afslutning af sagen svarende til hvad den sigtede kan opnå gennem en påtaleopgivelse (såfremt der bortses fra genoptagelse efter retsplejelovens § 975), ligesom muligheden for at afhøre den pågældende og ikke mindst at indkalde ham som vidne under hovedforhandlingen herefter kan ske uden umiddelbar hensyntagen til risikoen for selvinkriminering. Henset til at efterforskningen i disse sager i dag indstilles og således uden videre kan genoptages, og sagens efterforskning alene begrundes i at der for nuværende ikke kan tilvejebringes et rimeligt bevis for den pågældendes strafbare handlinger, forekommer en meddelelse med samme virkning som en påtaleopgivelse at være en ganske vidtrækkende beskyttelse at give vedkommende. Man skal dog ikke underkende den betydning, en meddelelse om en uskyldsformodning kan have for den enkelte, idet sådan en meddelelse kan fremlægges på en arbejdsplads eller i en foreningsbestyrelse som dokumentation for at den pågældende ikke har tilknytning til den strafbare handling. Det kan derfor overvejes om de nuværende regler for meddelelse om efterforskningens indstilling bør suppleres med et særligt krav om at den mistænkte, som ikke har været sigtet men dog afhørt som mistænkt, efter anmodning kan få en egentlig redegørelse om hvorfor der var grundlag for at rette mistanke mod den pågældende og hvorledes efterforskningen har fjernet eller svækket denne mistanke. Herved måtte den pågældende både få mulighed for at fremlægge de relevante oplysninger for f.eks. sin arbejdsgiver ligesom den pågældende i det hele taget får lejlighed til at gøre sig bekendt med det materielle indhold af anledningen til politiets interesse for ham. En sådan begrundelse vil være en væsentlig udvidelse af den eksisterende praksis, men må omvendt ses at udgøre en væsentlig styrkelse af den mistænkes retsstilling som endda kan opnås ved et ganske beskedent ressourcetræk. Det er derfor vanskeligt at se væsentlige argumenter imod en sådan styrkelse af begrundelsen til den mistænkte for at efterforskningen indstilles.

Et centralt problem i den nuværende praksis ses at være den konkrete vejledning af den mistænkte. Den mistænkte vejledes ofte om at afhøringen sker uden sigtelse men med en sigtets rettigheder eller tilsvarende formuleringer. Henset til det tidligere anførte vedrørende at en sådan vejledning reelt nærmere må betragtes som vildledning, må det også være helt oplagt at der er et påtrængende behov for at have en mere hensigtsmæssig vejledning. En sådan vejledning kunne helt enkelt bestå i at oplyse den pågældende om, at han ikke er sigtet men at efterforskningen dog blandt andet søger at klarlægge om der er grund til at sigte vedkommende, hvorfor han skal gøres bekendt med sin ret til at ikke udtale sig til politiet. Herved oplyses konkret, at hans konkrete rolle i et muligt strafbart forhold udgør et centralt tema i efterforskningen, men at mistankegrundlaget på nuværende tidspunkt ikke har en sådan styrke at der er grundlag for at rejse sigtelse. Såfremt der måtte blive mulighed for i visse tilfælde at antage en privat forsvarer eller få en forsvarer beskikket, skal dette naturligvis også indgå i vejledningen.

Samlet kan det således konkluderes, at vejledningen ikke er tilfredsstillende på den nuværende form, at det i visse tilfælde kan være rimeligt at beskikke en forsvarer eller lade den mistænkte antage en privat antaget forsvarer, ligesom den mistænkte bør have mulighed for at få en mere omfattende begrundelse for hvorfor efterforskningen blandt andet har haft til formål at undersøge om der kunne rejses sigtelse mod ham. Der er ikke væsentlige argumenter for at give den mistænkte adgang til sagens akter i videre omfang end der allerede er hjemmel til, mens det må forekomme ubetænkeligt at lade mistænktens advokat få adgang til sagens akter. En sådan retsstilling er i det væsentlige ikke hjemlet efter de nuværende regler, og vil således kræve en lovændring. Henset til den hyppige anvendelse af denne såkaldte mellemform, forekommer det dog ikke urimeligt at overveje om den mistænkes retsstilling kunne betrygges ved en sådan lovændring.

Ligeledes har analysen vist, at den aktuelle retsstilling for den mistænkte under 15 år på alle måder er klart utilfredsstillende. Det kan ikke have sin rigtighed at barnet eller barnets forældre skal være afskåret fra at antage en privat forsvarer, ligesom det ikke kan have sin rigtighed at forældrene reelt er

tvunget til at påvise barnets strafbare handlinger og herved reelt bidrage til at der kan føres erstatnings-sager m.v. mod barnet inden der kan opnås adgang til sagens akter. En lovbehandling af den mistænkte retsstilling bør således omfatte en gennemgribende revision af retsplejelovens kapitel 75 b.

6 English summary

Danish police are using the term “not charged, but given the rights of the defendant”. The term is used in cases, where there is no obvious reason to charge the person in question, while there on the other hand is reason to investigate the reported offence. The thesis is investigating the rights of such a person, as these rights aren’t described in detail in the legislation.

The analysis concludes that the not charged person isn’t given the right to an attorney, just as he isn’t given the right to access to case files and furthermore has to wait till the criminal offence in matter is antiquated by the time limits in the legislation. This is the opposite of the charged person, who is given the right to an attorney, has access to the case files and normally can rest assure that the prosecution has ended when the prosecution has informed him that it has been decided to withdraw the charges.

The analysis then examines the legislation when the offender in question is a police officer, a child under 15 years of age or a legal person. The analysis also gives an examination of the guidelines of when to prosecute as they are given by the legislative history of the process protection act.

The analysis of these cases concludes, that it is possible to ensure the person who may be a suspect but not charged by the right to an attorney, while there is no need to enhance the right for the suspected person to access the case files. There may be a need to develop the reason given in the decisions made by the prosecutor, just as it may be considered to reason more cases as “unfounded” while the cases under the current practice is terminated based on the lack of evidence of the guilt of the suspected.

7 Litteratur

- Brøbech, Birgitte (2003) : "Ulovligt tilvejebragte beviser i straffeprocessen", Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Gammetoft-Hansen, Hans (1989): "Strafferetspleje II", Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Gomard, Bernhard (1976): "Studier i den danske straffeprocess", Juristforbundets Forlag.
- Gomard, Bernhard, Jens Møller, Oliver Talevski og Peter Thønnings (2008): "Kommenteret retsplejelov – Bruxelles I-forordning", særtryk af 8. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Hasselgaard, Ole, Jens Møller, Jørgen Steen Sørensen (2005): "Retssikkerhedsloven", Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Hurwitz, Stephan (1958): "Den danske strafferetspleje", 3. udgave, Gads Forlag.
- Jokumsen, Jørgen (2009). "Straffeprocessuel oversigt", Thomson Reuters.
- Justitsministeriets Forskningsenhed (1999): "Undersøgelse af politiets opklaringsprocent og af forholdet mellem anmeldt og afgjort kriminalitet".
- Justitsministeriets Forskningsenhed (2006): "Kriminalitet begået af børn under 15 år".
- Kjølkbro, Jon Fridrik (2005): "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktiskere", Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Kruize, Peter (2004): "Beviskrav, ressourcer og opportunitet", Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

- Lorenzen, Peer, Lars Adam Rehof og Tyge Trier (1994): "EMRK – Kommentar", Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Madsen, Lasse Lund (2009): "Strafbar medvirken i erhvervsforhold", Thomson Reuters.
- Munck, Noe og Lars Hedegaard Kristensen (2007): "Selskabsformerne – lærebog i selskabsret", 5. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Nielsen, Gorm Toftegaard (2004): "Strafferet 1: Ansvar", 2. udgave, Christian Ejlers Forlag.
- Nielsen, Gorm Toftegaard (2007): "Straffesagens gang", 4. udgave, Christian Ejlers Forlag.
- Røn, Jens (2005): "Aktindsigt i retsplejen", Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Smith, Eva, Jørgen Jochimsen, Michael Kistrup og Jakob Lund Poulsen (2008): "Straffeprocessen", 2. udgave, Forlaget Thomson A/S.
- Smith, Eva (2008): "Straffeprocessen", Forlaget Thomson A/S.
- Waaben, Knud (1997): "Strafferettens almindelige del", 4. udgave, Forlaget Thomson A/S.